

FINANSTILSYNET
THE FINANCIAL SUPERVISORY
AUTHORITY OF NORWAY

Resultatrapport for finansinstitusjoner

1. halvår 2015

Dato:
21.08.2015

Innhold

INNHold	3
1 HOVEDINNTRYKK	4
2 MAKROØKONOMISK BAKGRUNN	6
3 NORSKE OG NORDISKE FINANSKONSERN	10
NORSKE FINANSKONSERN	10
NORDISKE FINANSKONSERN	11
4 KREDITTINSTITUSJONER	14
BANKER	14
FINANSIERINGSELSKAPER	24
5 FORSIKRING OG PENSJON	29
LIVSFORSIKRINGSELSKAPER	29
PENSJONSKASSER	34
SKADEFORSIKRINGSELSKAPER	40
6 RESULTAT OG BALANSE FOR HVER BRANSJE	45
7 TABELLER FOR GRUPPER	51
BANKER	51

Redaksjonen ble avsluttet 21.august 2015. Alle tall er foreløpige, og det tas forbehold om endringer.

1 Hovedinntrykk

Veksten i BNP for Fastlands-Norge ble 2,2 prosent i 2014. Veksttakten avtok mot slutten av fjoråret, og ut i 2015. Veksten var 0,2 prosent i andre kvartal 2015. Investeringer i realkapital sank i andre kvartal, med særlig sterk nedgang for petroleumsinvesteringer og innen industri og bergverk. Arbeidsledigheten har økt svakt utover i 2015, til 4,3 prosent (AKU) i mai 2015. Innenlandsk kredittvekst (K2) har vært stabil de siste månedene, med 5,8 prosent pr utgangen av juni. Husholdningenes gjeldsvekst har økt svakt de siste månedene. 12 månedersveksten var 6,5 prosent i juni, noe som er omlag dobbelt så høyt som inntektsveksten. Det har vært sterk vekst i boligprisene i 2015, men fra juni til juli var det en sesongjustert nedgang i prisene. På tolv måneders basis var prisveksten 6,8 prosent ved utgangen av juli. Det er betydelige regionale forskjeller i boligprisveksten. Aksjemarkedene, både nasjonalt og internasjonalt, utviklet seg positivt i første halvår, med noe sterkere utvikling i EU og Norge, enn i USA. Rentenivået på statsobligasjoner steg svakt både internasjonalt og i Norge i andre kvartal. Etter utløpet av kvartalet har de lange statsrentene sunket noe. Den norske kronen svekket seg betydelig mot den amerikanske dollaren i første halvår, mens det var en styrking mot euro. Utover i tredje kvartal har kronen svekket seg mot de fleste nøkkelvalutaer. Oljeprisen steg noe gjennom andre kvartal, men har svekket seg med nær 30 prosent siden utløpet av første halvår, og lå på om lag 45 dollar per fat pr 21.august.

Bankene oppnådde et resultat før skatt på 29 mrd. kroner i første halvår 2015, noe som var 6 prosent høyere enn året før. Høyere egenkapital i bankene medførte at egenkapitalavkastningen sank fra 14,0 til 12,6 prosent. Den viktigste forklaringen på bedringen i bankenes resultater er høyere netto renteinntekter. Hovedårsaken til dette var en betydelig reduksjon i finansieringskostnader, mens lavere utlånsrenter trakk i negativ retning. Kortsiktige svingninger i markedsverdien på sikringsinstrumenter bidro også til at resultatet ble bedret sammenlignet med samme periode i fjor. Veksten i driftskostnader var lavere enn inntektsveksten, noe som innebar at kostnad-/inntektsforholdet sank til 48 prosent. Tap på utlån økte kun svakt fra samme periode året før, til 0,17 prosent av utlån. Omfanget av misligholdte engasjementer gikk ned med 6 prosent, og utgjorde 1,1 prosent av utlånene.

Årsveksten i samlede brutto utlån til kunder (inkludert utlån overført til OMF-foretak) avtok noe i andre kvartal, til 7,7 prosent ved utgangen av første halvår. Den reduserte veksten i andre kvartal skyldes i hovedsak at norske kroner styrket seg noe mot amerikanske dollar. Utlånsveksten til innenlandske personkunder har økt i fire kvartaler på rad, til 6,9 prosent ved utgangen av første halvår. Inkluderes utlån fra de utenlandske bankenes filialer, har vekstraten steget med nær 2 prosentpoeng det siste året, til 7,6 prosent. Årsveksten i norske bankers utlån til innenlandske bedriftskunder gikk noe ned i andre kvartal, til 4,5 prosent ved utgangen av juni. Innskudd fra kunder økte med 7,4 prosent siste år. Innskuddsdekningen var nær stabil på 58 prosent.

Finansieringsselskapene, som i hovedsak driver virksomhet innenfor leasing og bil- og forbruksfinansiering, oppnådde et samlet resultat før skatt på 1,6 mrd. kroner i første halvår, en nedgang på 0,2 mrd. kroner fra samme periode året før. Årsaken til nedgangen var at ett selskap hadde betydelige gevinster på salg av utlånsportefølje i andre kvartal i fjor. Utlånstapene var noe lavere enn året før, og

tilsvarte 0,4 prosent av utlån. Også misligholdsnivået gikk noe ned, til 4,5 prosent av utlånsvolumet. Egenkapitalavkastningen sank med 4 prosentpoeng, til 14,0 prosent. Årsveksten i utlån til forbruksfinansiering var 9,0 prosent, som var noe lavere enn ved inngangen av året.

Livsforsikringsselskapene fikk et resultat før skatt på 4,4 mrd. kroner i første halvår 2015, mot 3,4 mrd. kroner i første halvår året før. Kollektivporteføljen, som i hovedsak består av kontrakter med årlig garantert avkastning, hadde en bokført kapitalavkastning på 2,2 prosent (4,4 prosent annualisert). Det er noe lavere enn i første halvår 2014. Verdijustert kapitalavkastning, som også inkluderer urealiserte verdiendringer, ble redusert med ett prosentpoeng, til 2,4 prosent (4,8 prosent annualisert). Selv om avkastningen fremdeles ligger over gjennomsnittlig garantert avkastning i livselskapene samlet, vil det lave rentenivået gi livselskapene betydelige utfordringer med å møte avkastningsgarantien fremover. Kursreguleringsfondet økte med 3 mrd. kroner i første halvår, men ble redusert med 6 mrd. kroner i andre kvartal. Bufferkapitalen ble styrket med 17 mrd. kroner i første halvår, hvor delårsresultatet før tildeling til kunder utgjorde det viktigste bidraget. Ved utgangen av andre kvartal 2015 var bufferkapitalen i livselskapene 104 mrd. kroner, som tilsvarte 12,1 prosent av forsikringsforpliktelsene i kollektivporteføljen.

Pensjonskassene hadde et resultat før skatt på 4,7 mrd. kroner i første halvår 2015, mot 4,3 mrd. kroner i samme periode i 2014. Bokført avkastning i pensjonskassene var 6,6 prosent (annualisert), som er noe lavere enn i første halvår 2014. Den verdijusterte avkastningen var 6,4 prosent (annualisert), ned 2,3 prosentpoeng sammenlignet med første halvår 2014. Til tross for nedgangen i den verdijusterte avkastningen i pensjonskassene, er nivået fremdeles høyere enn i livsforsikringsselskapene. Bufferkapitalen var 57 mrd. kroner ved utgangen av første halvår 2015, som var en økning på 8,5 mrd. kroner siden utgangen av 2014. Målt mot forsikringsforpliktelsene utgjorde bufferkapitalen 25,5 prosent, noe som er vesentlig høyere enn i livsforsikringsselskapene.

Skadeforsikringsselskapene (uten captives) hadde et resultat før skatt på 3,9 mrd. kroner i første halvår 2015, som var en nedgang på 1,9 mrd. kroner sammenlignet med første halvår året før. Nedgangen skyldes i hovedsak reduserte finansinntekter. Combined ratio var 89 prosent for skadeforsikringsselskapene samlet i første halvår 2015, som var noe høyere enn i samme periode i fjor. Skadeprosenten økte noe, mens kostnadsprosenten var stabil. Bufferkapitalen utgjorde 43 mrd. kroner ved utgangen av første kvartal, som var en økning på 4 mrd. kroner siden utgangen av første halvår i 2014. Stresstestene viser at skadeselskapene generelt har god soliditet målt etter gjeldende solvensregelverk og Solvens II.

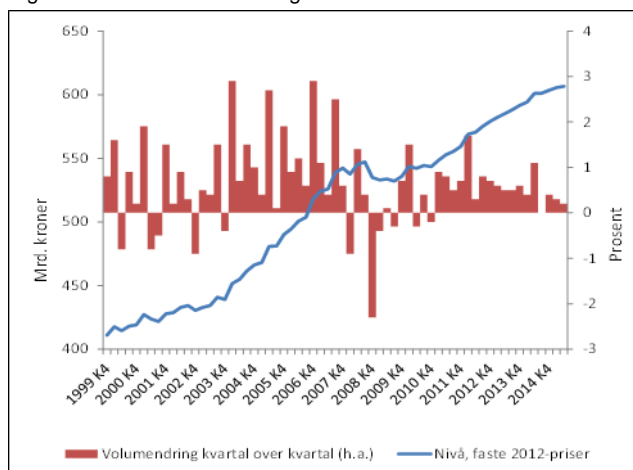
2 Makroøkonomisk bakgrunn

Norsk økonomi

Foreløpige nasjonalregnskapstall viser at BNP for Fastlands-Norge økte (sesongjustert) med 0,2 prosent i andre kvartal 2015, som er en nedgang på 0,1 prosentpoeng fra første kvartal. Utviklingen i norsk økonomi har vært svak siden sommeren 2014, se figur 2.1. BNP for norsk økonomi samlet gikk ned 0,1 prosent i andre kvartal. Med vekstrater på henholdsvis 0,6 og 0,5 prosent bidro konsumveksten i både husholdninger og offentlig forvaltning positivt til BNP-oppgangen i Fastlands-Norge i andre kvartal. Samtidig trakk bruttoinvesteringene på fastlandet ned med en nedgang på 0,3 prosent. Mens investeringene i Industri og bergverk gikk ned med 1,3 prosent i andre kvartal, steg boliginvesteringene med 1,4 prosent. Petroleumsinvesteringene falt med 3,0 prosent i perioden, og forventes å falle fremover som følge av den svake oljeprisutviklingen siden sommeren 2014. Oljeprisen var 45,5 dollar per fat den 21. august. Både eksporten og importen gikk ned i andre kvartal; den samlede importen falt med 1,3 prosent, mens den tradisjonelle eksporten og eksporten av råolje og naturgass gikk ned med henholdsvis 0,2 og 0,8 prosent.

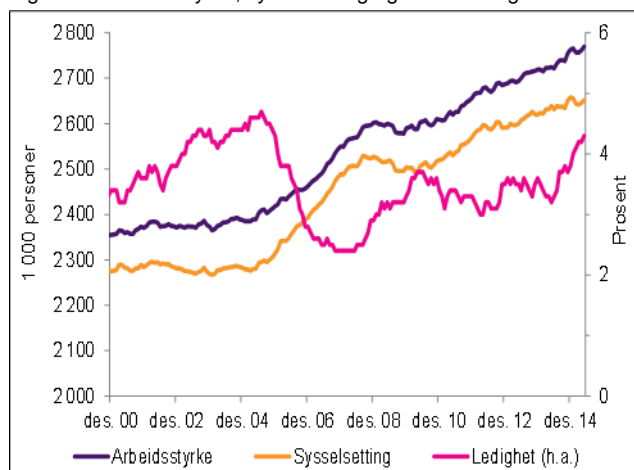
Oppbremsingen i norsk økonomi har slått ut i arbeidsmarkedet. Arbeidsledigheten målt ved AKU økte fra 3,8 prosent i desember 2014 til 4,3 prosent i mai i år. I samme periode økte arbeidsstyrken med 0,3 prosent, mens antall sysselsatte gikk ned 0,2 prosent, se figur 2.2. Den registrerte arbeidsledigheten var 3,1 prosent i juli, som er en oppgang på 0,3 prosentpoeng fra juni, og en oppgang på 0,1 prosentpoeng fra årsskiftet og samme periode i 2014.

Figur 2.1: BNP Fastlands-Norge

Kilde: Statistisk sentralbyrå

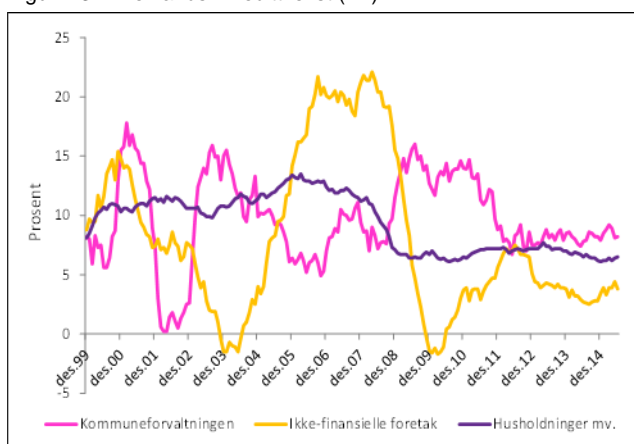
Figur 2.2: Arbeidsstyrke, sysselsetting og arbeidsledighet

Kilde: Statistisk sentralbyrå

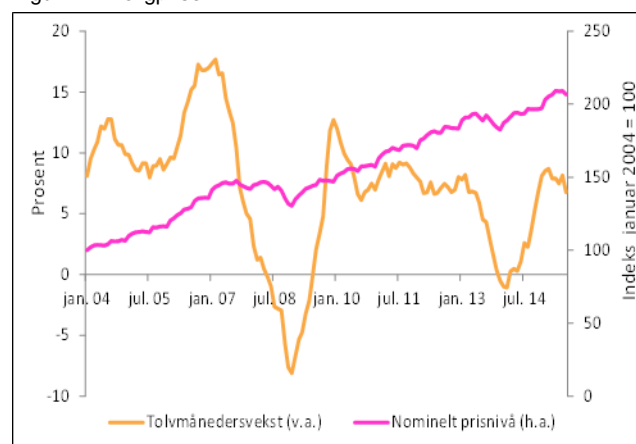
Samlet kredittvekst (K3) på tolv måneders basis gikk opp fra 5,0 prosent i april til 6,3 prosent i mai 2015. Tolvmånedersveksten i publikums utenlandske bruttogjeld, hvorav størsteparten er tatt opp av ikke-finansielle foretak, gikk opp fra 2,6 til 7,6 prosent i samme periode. Den innenlandske kredittveksten (K2) var 5,8 prosent i juni, som er 0,1 prosentpoeng lavere enn i mai, se figur 2.3. Husholdningenes gjeld består hovedsakelig av boliglån, og følger i stor grad utviklingen i boligmarkedet. Tolvmånedersveksten i husholdningenes gjeld var 6,5 prosent i juni, som er en økning på 0,1 prosentpoeng fra mai. Til sammenligning var årslønnsveksten 3,1 prosent fra 2013 til 2014. Utviklingen i foretakenes gjeld er hovedsakelig konjunkturbestemt. For de ikke-finansielle foretakene var tolv månedersveksten 3,8 prosent, som er en nedgang på 0,6 prosentpoeng fra mai.

Figur 2.3: Innenlandsk kredittvekst (K2)

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 2.4: Boligpriser

Kilde: Eiendomsverdi, Eiendom Norge, Finn.no

Antall omsatte bruktboliger var 5,2 prosent lavere i juli i år sammenliknet med juli 2014. Ved utgangen av juli var likevel var antall omsatte bruktboliger hittil i år 8,8 prosent høyere enn i samme periode i 2014. Prisene på brukte boliger gikk ned 1,1 prosent fra juni til juli 2015, se figur 2.4. Justert for sesongvariasjoner gikk prisene ned 0,3 prosent i perioden. På tolv månedersbasis var oppgangen i boligprisene 6,8 prosent. Det er imidlertid betydelige regionale forskjeller i prisutviklingen. Med unntak av storbyene Oslo, Bergen, Trondheim og Tromsø var det jevnt over en uvanlig sterk nedgang i boligpriser fra juni til juli sammenliknet med tilsvarende perioder tilbake til 2003. Mens boligprisene i Oslo steg 0,2 prosent fra juni til juli, falt boligprisene i Stavanger med 1,6 prosent i samme periode.

Aksje- og rentemarkeder

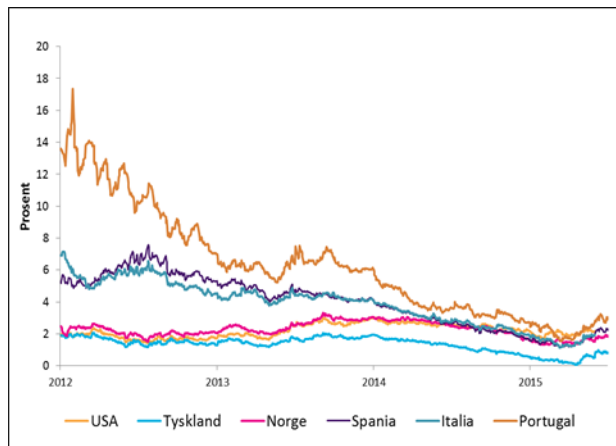
Avkastningen på noterte aksjer (MSCI-indekser) i USA, euroområdet og Norge var positiv i første halvår 2015. Markedsutviklingen var spesielt sterk i Norge og euroområdet. Aksjeindeksen i Norge har falt siden utgangen av første halvår og frem til 14. august, mens for det amerikanske markedet og i euroområdet har det vært en svak oppgang i tilsvarende indekser. Aksjemarkedene i Kina har falt betydelig i denne perioden, se figur 2.5 og tabell 2.1

Figur 2.5: Aksjeavkastning (MSCI Total Return)

Kilde: Thomson Reuters Datastream

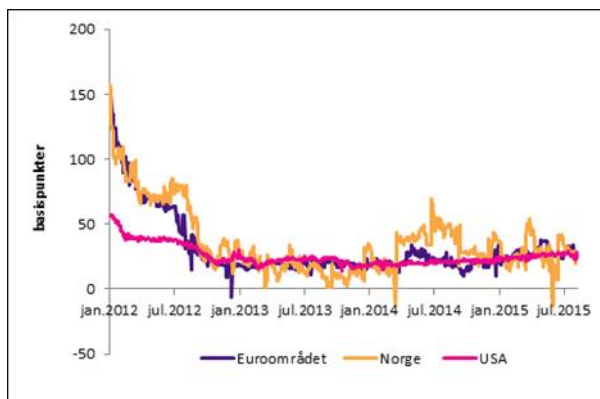
Figur 2.6: Rente på 10-årige statsobligasjoner

Kilde: Thomson Reuters Datastream

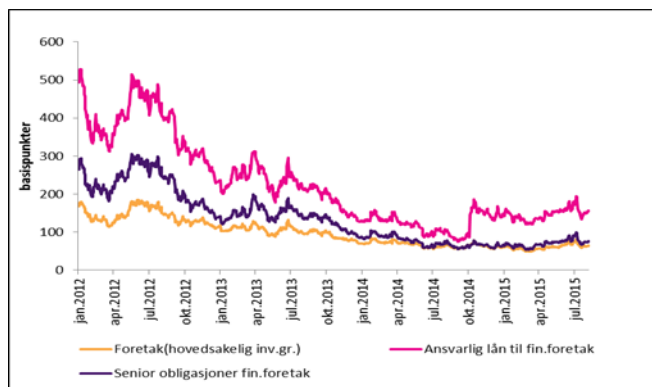
Generelt er lange statsrenter på historisk lave nivåer. Både internasjonalt og i Norge gikk lange statsrenter ned i første kvartal 2015, se figur 2.6, men steg så gjennom andre kvartal. Siden utgangen av første halvår har de lange rentene igjen sunket, og lå per 14. august nær nivåene ved inngangen til 2015. De korte statsrentene i Norge gikk litt ned i første halvår, mens tilsvarende renter i USA og euroområdet var på samme tid om lag uforandret fra utgangen av 2014. Korte statsrenter er også på historisk lave nivåer. I euroområdet er renten på 3-måneders statssertifikater (indeks for euroområdets statssertifikater) negativ. Etter utgangen av første halvår har korte statsrenter i Norge gått noe opp, mens det har vært små bevegelser i tilsvarende renter i USA og euroområdet. Spreaden mellom interbankrenter og korte statsrenter har hittil i 2015 vært stabil i både USA og euroområdet, se figur 2.7. I Norge har spreaden variert mer.

Figur 2.7: Spread, 3 måneders interbankrente og rente på 3-måneders statssertifikater

Kilde: Thomson Reuters Datastream

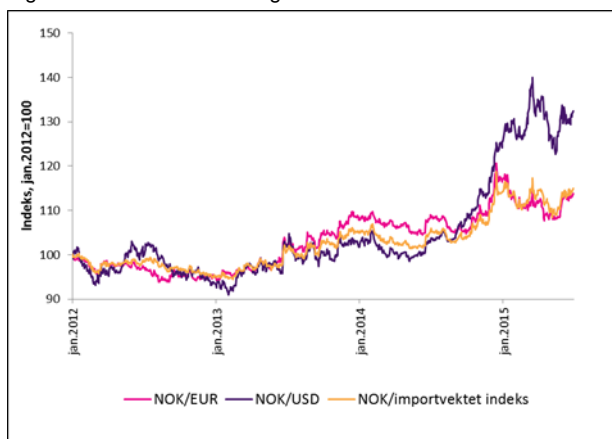
Figur 2.8: CDS-priser på banker og ikke-finansielle foretak i EU

Kilde: Thomson Reuters Datastream

I første halvår 2015 gikk prisene på CDS-kontrakter på 5-årige seniorobligasjoner utstedt av finansinstitusjoner og på obligasjoner utstedt av ikke-finansielle foretak i euroområdet opp med henholdsvis 12 og 22 basispunkter. Prisen på tilsvarende kontrakter for ansvarlige lån til finansinstitusjoner i euroområdet gikk opp med 30 basispunkter, se figur 2.8. Hittil i 2015 har prisen på alle de tre nevnte typer CDS-kontrakter gått svakt opp, selv om CDS-påslagene for de tre kategoriene har falt noe siden utgangen av andre kvartal.

Figur 2.9: Valutakursutvikling

Kilde: Thomson Reuters Datastream

Tabell 2.1: Utviklingen i verdipapir- og valutamarkedet

	Nivå			Endring	
	31.12.2014	30.06.2015	14.08.2015	31.12.14 - 30.06.15	30.06.15 - 14.08.15
Aksjer (MSCI)					
Norge				11,6	-4,6
USA				1,7	1,5
Euroområdet				13,5	2,1
Kina				12,6	-12,0
10-årige statsobligasjoner					
USA	2,17	2,35	2,20	18	-15
Tyskland	0,54	0,77	0,66	23	-11
Norge	1,61	1,84	1,48	23	-36
Spania	1,61	2,27	2,01	66	-26
Italia	1,89	2,31	1,82	42	-49
3-mnd. statssertifikater					
Norge	1,12	0,97	0,97	-15	1
USA	0,04	0,03	0,09	-2	7
Euroområdet	-0,25	-0,28	-0,29	-2	-1
Valuta					
NOK/EUR	9,07	8,77	9,14	-3,4	4,3
NOK/USD	7,50	7,87	8,22	4,9	4,4
NOK/Importindeks	114,19	114,64	117,30	0,4	2,3

Endring i prosent (aksjer og valuta) og basispunkter (renter og CDS)

Kilde: Thomson Reuters Datastream

Den norske kronen svekket seg mot den amerikanske dollaren i første halvår, og utviklingen har fortsatt frem til begynnelsen av august 2015, se figur 2.9 og tabell 2.1. I første halvår styrket kronen seg mot euro, mens verdien av kronen var tilnærmet uendret mot en importveid valutakurv. Inn i tredje kvartal har imidlertid kronen svekket seg betydelig også mot euro og mot den importveide valutaindeksen.

3 Norske og nordiske finanskonsern

Norske finanskonsern

De største norskeide finanskonsernene, DNB, Storebrand, Sparebank 1 Gruppen, KLP og Gjensidige er aktører innenfor de fleste delene av finanssektoren. DNB hadde et resultat før skatt på 15,4 mrd. kroner i første halvår 2015, en bedring på 15 prosent fra samme periode i 2014. Netto renteinntekter økte med 10,9 prosent, hovedsakelig drevet av økte volumer og bedre innskuddsmarginer. Valutakurseffekter bidro til den sterke volumveksten. Økte provisjonsinntekter bidro også til bedret resultat sammenlignet med tilsvarende periode i 2014. Storebrand hadde et konsernresultat før skatt på 701 mill. kroner i første halvår 2015, en reduksjon på 44 prosent fra samme periode i 2014. Økte drifts- og erstatningskostnader samt oppreservering for økt levealder bidro til et lavere resultat. Sparebank 1 Gruppen reduserte resultatet før skatt med 16 prosent, til 845 mill. kroner i første halvår 2015. Nedgangen skyldes hovedsakelig redusert avkastning på aksjer og obligasjoner. KLP hadde et resultat før skatt på 1,3 mrd. kroner i første halvår 2015, en bedring på 535 mill. kroner fra tilsvarende periode i 2014. KLP har hatt en periode med svært sterk vekst som følge av flytting av offentlige ordninger fra Storebrand og DNB Livsforsikring. Denne flytteprosessen ble endelig gjennomført i løpet av første halvår 2015. Gjensidige hadde et resultat før skattekostnad på 2,6 mrd. kroner i første halvår 2015, en reduksjon på 276 mill. kroner fra tilsvarende periode i 2014. Finansavkastningen på investeringsporteføljen ble redusert med 0,8 prosentpoeng fra samme periode i fjor, hvilket tilsvarer en reduksjon på 475 mill. kroner. Svakere avkastning skyldes hovedsakelig verdifall på private equity-investeringene og svakere utvikling for omløpsaksjer, som inkluderer investeringen i Sparebank 1 SR-bank.

Tabell 3.1 Resultat før skatt for norskeide finanskonsern

	1. halvår 2015	1. halvår 2014
	Mill. kr.	Mill. kr.
DNB	15 483	13 462
Storebrand	701	1 259
SpareBank 1 Gruppen	845	1 009
KLP	1 334	799
Gjensidige	2 628	2 904

Kilder: Kvartalsrapporter

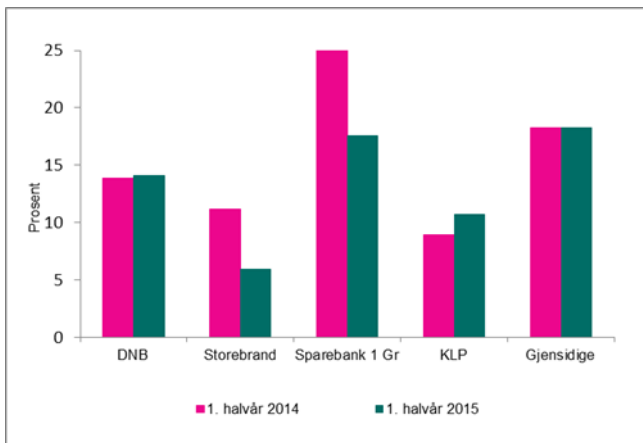
DNB hadde en egenkapitalavkastning på 14,1 prosent i første halvår 2015, en økning på 0,2 prosentpoeng sammenlignet med tilsvarende periode i 2014. Egenkapitalavkastningen til Storebrand gikk ned med 5,3 prosentpoeng og var på 5,9 prosent. Sparebank 1 Gruppen sin egenkapitalavkastning ble redusert med 8,1 prosentpoeng og var på 17,6 prosent. Egenkapitalavkastningen¹ til KLP økte med 1,8 prosentpoeng og var

¹ Tall for egenkapitalavkastning (etter skatt, annualisert) er beregnet av Finanstilsynet.

på 10,7 prosent. Gjensidige hadde en egenkapitalavkastning på 18,3 prosent, hvilket var tilsvarende som i første halvår 2014.

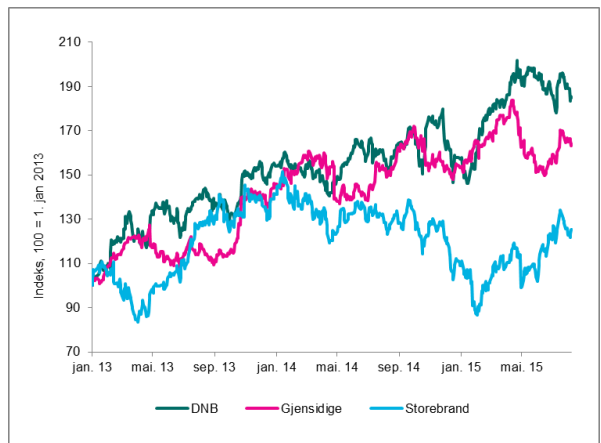
Av de fem største norskeide finanskonsernene er DNB, Gjensidige og Storebrand børsnoterte. Aksjekursen til Gjensidige hadde en nedgang på 9,5 prosent i andre kvartal 2015. Aksjekursen til DNB var om lag uendret. Storebrand hadde en økning i aksjekursen på 9 prosent i samme periode. Siden utgangen av 2014 og frem til 7. august har utviklingen i aksjekursene vært positiv, hvor aksjekursen til DNB har økt med 17,7 prosent, Gjensidige med 6,6 prosent og Storebrand med 15 prosent.

Figur 3.1: Egenkapitalavkastning

Kilder: Kvartalsrapporter. For KLP er egenkapitalavkastningen beregnet av Finanstilsynet.

Figur 3.2: Børsutvikling for norske finanskonsern

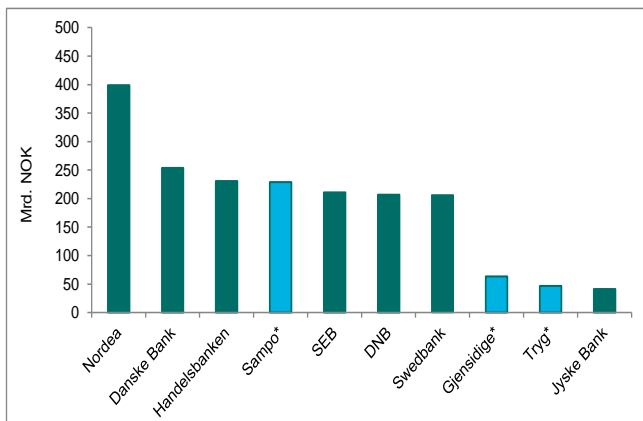

Kilde: Thomson Reuters Datastream

Nordiske finanskonsern

Nordea var det største nordiske finanskonsernet ved utgangen av andre kvartal 2015 med en forvaltningskapital på 6 000 mrd. norske kroner. Markedsverdien var om lag 400 mrd. kroner per 12. august 2015. DNB var det fjerde største konsernet med en forvaltningskapital på 2 642 mrd. kroner. Målt etter markedsverdi var DNB nummer seks, med 207 mrd. kroner. Sju av de ti største finanskonsernene i Norden er bankdominerte, og sju av de åtte største har virksomhet i Norge.

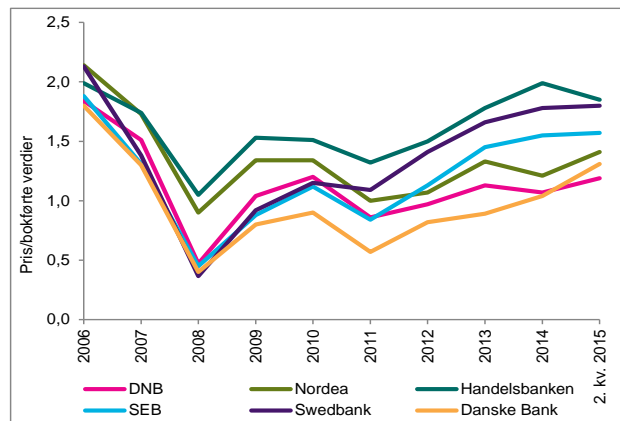
Figur 3.3: Markedsverdi nordiske finanskonsern

Kilde: J.P. Morgan, 12. august 2015

*Sampo, Gjensidige og Tryg er forsikringsdominert

Figur 3.4: Pris/bokført verdi

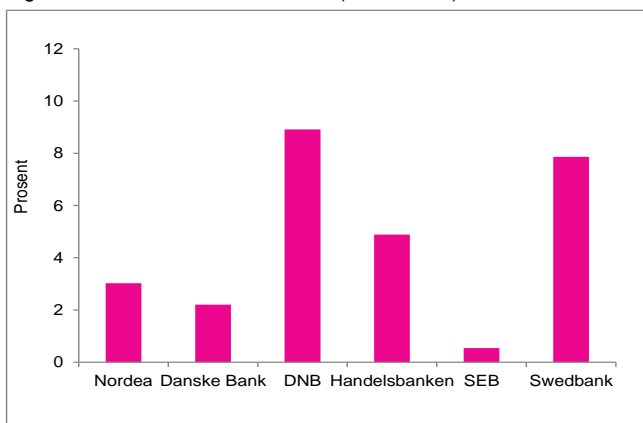

Kilde: J.P. Morgan, 12. august 2015

Børsenes verdsettelse av nordiske bankaksjer i forhold til bokførte verdier (P/B) viste at Handelsbanken og Swedbank fortsatt lå høyest, mens Danske Bank og Nordea har steget mest i 2015. Vurderes børskurs i forhold til løpende inntjening (P/E), var DNB lavest verdsatt med en børskurs på 9,8 ganger inntjeningen. Gjennomsnittlig P/E for de store nordiske bankene var 12,5. Handelsbanken lå høyest med en børskurs på 15,5 ganger inntjeningen.

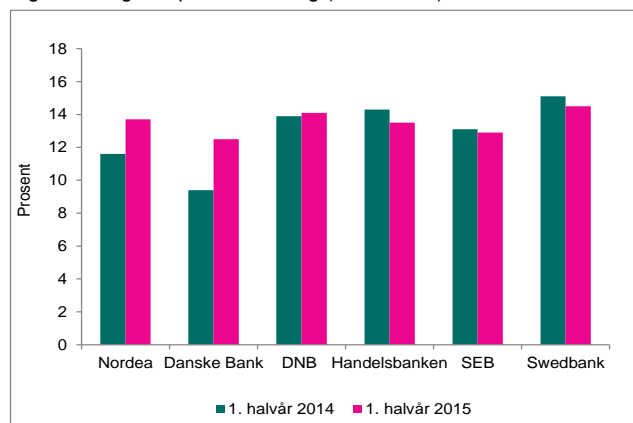
Alle de seks største nordiske bankkonsernene hadde en økning i utlån til kunder siste tolv måneder. DNB og Swedbank hadde høyest årsvekst med hhv. 9 og 8 prosent, mens utlånsveksten var lavest i SEB med 0,5 prosent. Noe av årsaken til den høye vekstraten for DNB skyldes at den norske kronen, i større grad enn den svenske og danske kronen, har svekket seg mot amerikanske dollar det siste året.

Figur 3.5: Utlånsvekst 12 måneder (lokal valuta)

Kilde: Kvartalsrapporter

Figur 3.6: Egenkapitalavkastning (annualisert)

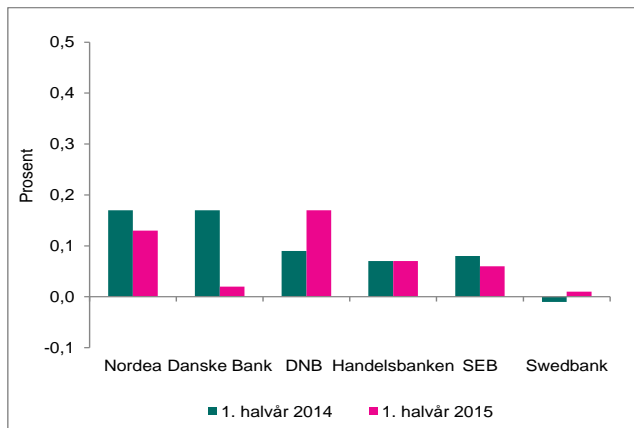

Kilde: Kvartalsrapporter

Alle de store nordiske bankkonsernene hadde en resultatforbedring sammenlignet med første halvår 2014. Handelsbanken, SEB og Swedbank hadde noe lavere egenkapitalavkastning enn i samme periode i fjor.

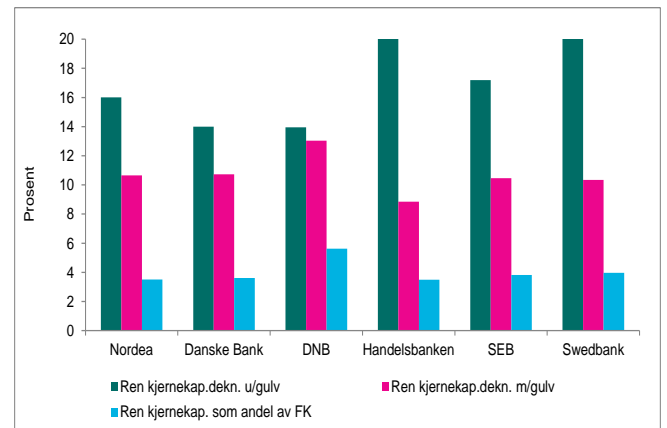
Utlånstapene har vært små så langt i 2015. DNB hadde en økning i tapsnivået, sammenlignet med første halvår i fjor, men fra et svært lavt nivå.

Figur 3.7: Tap på utlån i prosent av utlån (annualisert)

Kilde: Kvartalsrapporter

Figur 3.8: Ren kjernekapitaldekning per 30.06.2015

Kilde: Kvartalsrapporter

DNB hadde høyest ren kjernekapitaldekning (med Basel I-gulv) ved utgangen av andre kvartal 2015 med 13,0 prosent. Differansen mellom ren kjernekapitaldekning med og uten gulv på beregningsgrunnlaget, varierte fra 1,0 prosentpoeng i DNB til 12,5 prosentpoeng i Handelsbanken. Forskjellene er klart størst for de svenske konsernene. DNB hadde lavest ren kjernekapitaldekning uten gulv med 14,0 prosent, men høyest ren kjernekapital som andel av forvaltningskapitalen med 5,6 prosent.

4 Kredittinstitusjoner

Banker

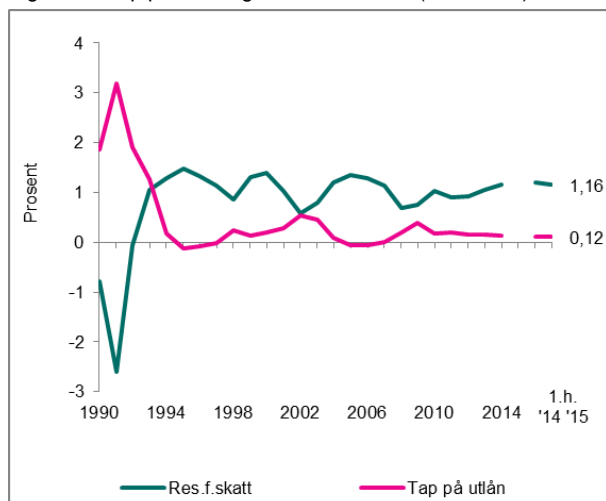
- Gode resultater av underliggende drift, fremdeles lave tap på utlån
- Utlånsveksten til personkunder stiger svakt
- Reduksjon i kort markedsfinansiering i utlandet, svak økning i risikopåslag på obligasjonsgjeld

Kapittelet tar for seg utviklingen i samtlige 123 norske banker. For banker som er finanskonsern benyttes regnskapstall for bankkonsern, for øvrige banker benyttes morbanktall. Når resultatposter sees i forhold til gjennomsnittlig forvaltningskapital, eller utlån, er presentsatsene annualisert. Det vises utvikling for tre grupper av banker: de syv største bankene (utgjør 78 prosent av forvaltningskapitalen i norske bankkonsern), mellomstore banker (24 banker med mer enn 10 mrd. kroner i forvaltningskapital, som utgjør 15 prosent av total forvaltningskapital) og mindre banker (92 banker med mindre enn 10 mrd. kroner i forvaltningskapital, som utgjør 7 prosent av total forvaltningskapital).

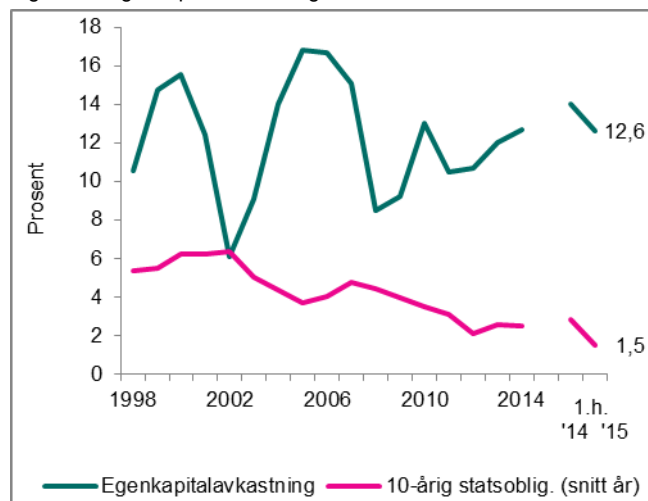
Resultat

Bankenes resultat før skatt var 7 prosent høyere i første halvår 2015 enn i samme periode året før. Reduserte finansieringskostnader har bidratt til økte netto renteinntekter, mens lønnskostnadene kun har vist moderat økning. Kortsiktige svingninger i verdien på derivater, benyttet i forbindelse med bankenes finansiering gjennom verdipapirmarkedet, bidro også til resultatforbedringen. Bankenes tap på utlån var noe høyere enn året før, men var fremdeles på et lavt nivå. I forhold til gjennomsnittlig forvaltningskapital (GFK) sank resultatet marginalt, til 1,2 prosent. Egenkapitalavkastningen sank fra 14,0 til 12,6 prosent, til dels som følge av høyere egenkapital i bankene.

Figur 4.1: Tap på utlån og resultat før skatt (% av GFK)

Figur 4.2: Egenkapitalavkastning

Kilde: Norges Bank (statsobligasjonsrente)

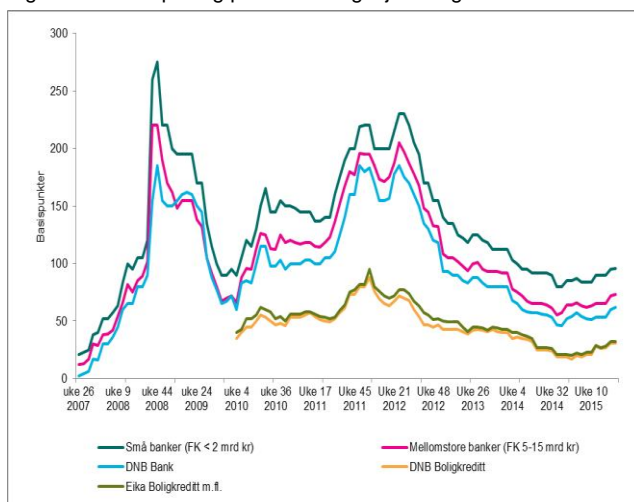
Tabell 4.1: Resultat for samtlige norske banker

	1.halvår 15		1. halvår 14		2.kv.15		2.kv.14	
	Mill. kr.	% GFK	Mill. kr.	% GFK	Mill. kr.	% GFK	Mill. kr.	% GFK
Netto renteinntekter	37 253	1,50	34 690	1,53	18 349	1,52	17 208	1,56
Andre inntekter	18 210	0,73	17 517	0,77	7 588	0,63	7 660	0,70
herav verdiendr. finansielle instrumenter	5 354	0,21	5 048	0,22	1 267	0,10	1 526	0,14
Driftskostnader	23 831	0,96	22 690	1,00	11 763	0,97	11 241	1,02
herav lønn og personalkostnader	12 328	0,49	11 943	0,53	5 979	0,49	5 863	0,53
Resultat før tap på utlån	31 631	1,27	29 517	1,30	14 174	1,17	13 627	1,24
Bokførte tap på utlån	2 907	0,12	2 516	0,11	1 454	0,12	1 447	0,13
Gev/tap ikke-fin.ei/langsiktige verdip.	77	0,00	42	0,00	60	0,00	15	0,00
Resultat før skatt	28 801	1,16	27 043	1,19	12 779	1,05	12 195	1,11
Skattekostnad	7 069	0,28	6 395	0,28	3 146	0,26	2 941	0,27
Resultat etter skatt	21 732	0,87	20 649	0,91	9 633	0,79	9 254	0,84
Egenkapitalavkastning (%)	12,6		14,0		11,2		12,6	

Gruppen av de største bankene hadde en egenkapitalavkastning på 13,5 prosent. Dette var betydelig høyere enn gruppene av de mellomstore og mindre bankene, som hadde en egenkapitalavkastning i første halvår på hhv. 10,8 og 9,7 prosent, i hovedsak som følge av at de største bankene har en lavere egenkapital enn de mindre.

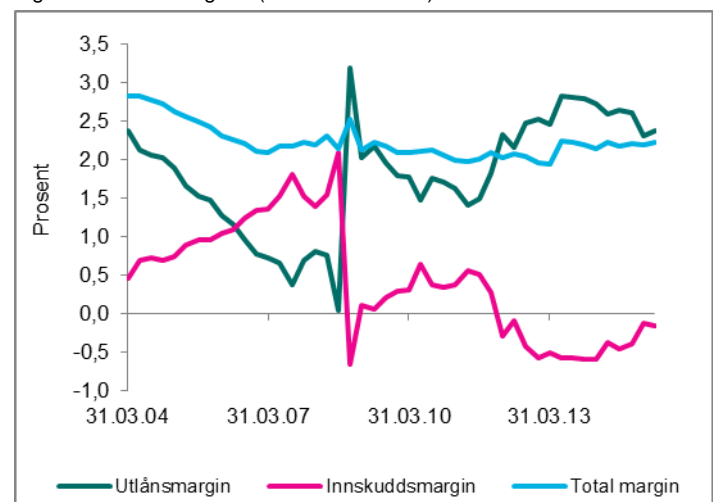
Bankenes netto renteinntekter, renteinntekter minus rentekostnader, var 7 prosent høyere i første halvår enn i samme periode året før. Årsaken til økningen i netto renteinntekter var en betydelig reduksjon i rentekostnader, på 17 prosent sammenlignet med ett år tidligere. Reduserte renter på utlån til kunder førte til at renteinntektene isolert var 7 prosent lavere enn året før. Risikopåslagene på finansiering i verdipapirmarkedene sank markert fra andre halvår 2012 til tredje kvartal 2014, se figur 4.3. Utover i 2015 har risikopåslagene, både på seniorobligasjoner og på obligasjoner med fortrinnsrett, økt noe. Referanserentene, korte pengemarkedsrenter, har også sunket betydelig de siste par årene. Bankenes kostnader ved opptak av ny finansiering gjennom verdipapirmarkedene er dermed betydelig lavere enn de siste årene. Dette vil fremdeles ha en positiv effekt på inntjeningen den nærmeste tiden ettersom gammel finansiering refinansieres til lavere kostnad.

Figur 4.3: Risikopåslag på seniorobligasjoner og OMF

Kilde: DNB Markets, indikative priser, tom. uke 30/2015

Figur 4.4: Rentemarginer (ift. 3-mnd NIBOR)

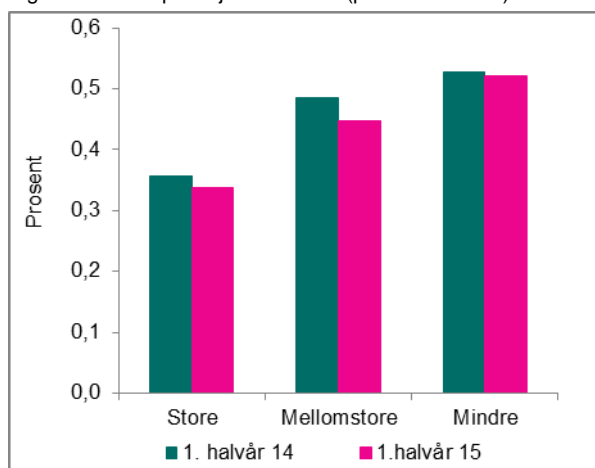

Kilde: Oslo Børs (for referanserenten, 3mnd NIBOR)

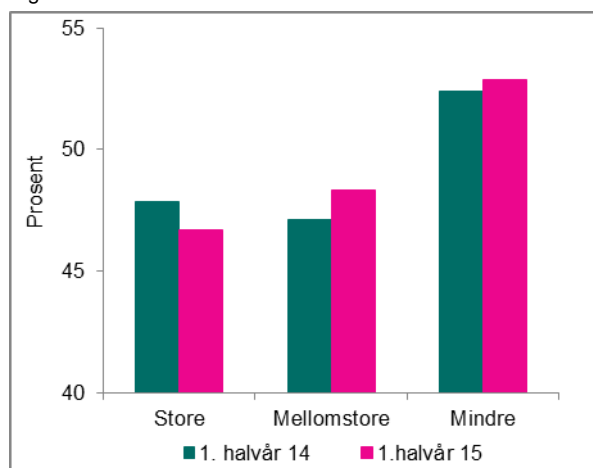
Gjennomsnittlig utlånsrente har sunket i syv kvartaler på rad, og var historisk lav ved utgangen av juni. Innskuddsrenten har sunket i samme takt, slik at den uvektede totalmarginen har vært nokså stabil i perioden, se figur 4.4.. Som følge av at utlånsvolumet er nær det dobbelte av kundeinnskuddene vil lavere utlånsrenter likevel legge et større negativt press på inntjeningen enn det en like stor reduksjon av innskuddsrenter kan kompensere for.

Andre inntekter, eksklusiv kursgevinster på finansielle instrumenter, var 3 prosent høyere enn ett år tidligere. Gruppen av de mindre bankene hadde en særlig sterk vekst, med 12 prosent siste år. Netto provisjoner økte med 5 prosent siste år, men sank svakt i forhold til GFK. Marginnedgang på boliglån overført til OMF-foretak bidro til at veksten i netto provisjoner ikke var høyere. Gruppen av de mindre bankene har noe høyere nettoprovisjoner enn de større bankene. Dette skyldes i hovedsak at inntekter fra utlån overført til deleide OMF-foretak føres som provisjonsinntekter, mens banker som har heleide OMF-foretak i konsernet fører disse inntektene som renteinntekt. Netto kursgevinster på finansielle instrumenter var 6 prosent høyere enn året før. Det var en betydelig negativ utvikling både for aksjer og rentepapirer, mens i positiv retning trakk kursgevinster på finansielle derivater.

Figur 4.5: Netto provisjonsinntekter (prosent av GFK)

Figur 4.6: Kostnad-/inntektsforhold

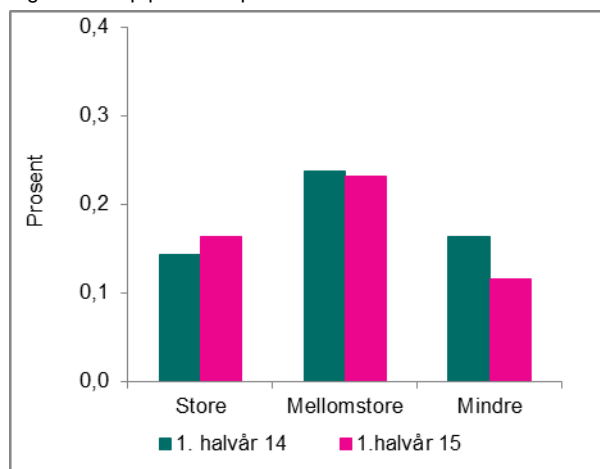

Ekskl. verdiendringer på finansielle instrumenter

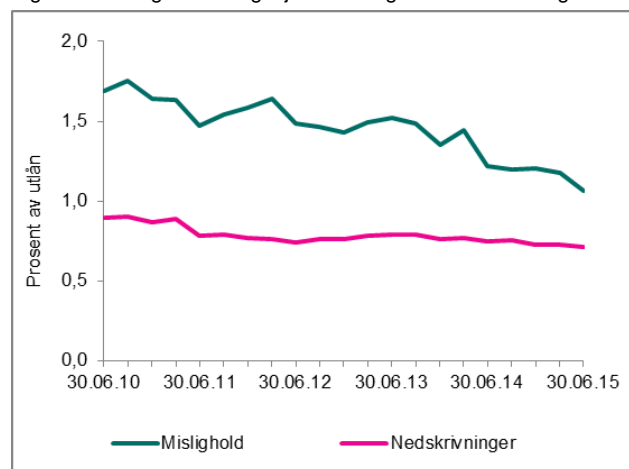
Totale driftskostnader var 5 prosent høyere enn ett år tidligere, hvor lønnskostnadene isolert steg med 3 prosent. Gruppen av de mellomstore bankene skilte seg ut med særlig høy vekst i lønnskostnader siste år, med 7 prosent. Som følge av at veksten i driftskostnader var lavere enn inntektsveksten, gikk bankenes samlede kostnad/inntektsforhold ned et halvt prosentpoeng, til 47,6 prosent. Nedgangen skyldtes positiv utvikling i gruppen av de største bankene, mens gruppene av de mellomstore og mindre bankene begge viste en økning i kostnad/inntektsforholdet.

Bankenes tap på utlån steg fra 2,5 mrd. kroner i første halvår 2014 til 2,9 mrd. kroner så langt i år. I forhold til utlånsvolumet var tapene nær uendret, med 0,17 prosent av utlånsmassen. Det var kun gruppen av de største bankene som viste økning i utlåns tap i forhold til året før. Gruppen av de mellomstore bankene hadde høyest tap, med 0,23 prosent av utlånsmassen. Denne gruppen ligger høyest som følge av tapsnivået i banker som har betydelige porteføljer innenfor forbrukslån og bilfinansiering. Holdes disse utenfor ville gruppen av mellomstore banker vist et tapsnivå på kun 0,08 prosent av utlånsmassen.

Figur 4.7: Tap på utlån i prosent av brutto utlån

Figur 4.8: Misligholdte engasjementer og sum nedskrivninger

Omfanget av misligholdte engasjementer (klassifisert som mislighold senest 30 dager etter forfall/overtrekk) ble redusert med 10 prosent i andre kvartal, og var 6 prosent lavere enn ett år tidligere. Misligholdte engasjementer utgjorde 1,1 prosent av utlånsmassen, mot 1,3 prosent året før, se figur 4.8. Alle tre grupper av banker viste en reduksjon i mislighold siste år.

Balanse

Bankene hadde en vekst i utlån til kunder på 8,1 prosent siste år. Inkluderes de fire gruppeeide OMF-foretakene var veksten 7,7 prosent, nær ett prosentpoeng lavere enn ett kvartal tidligere. Vekstraten er påvirket av svekket kronekurs. Norske kroner har sunket 28 prosent mot amerikanske dollar det siste året, men styrket seg med 3 prosent i andre kvartal, noe som særlig påvirker utlånsvolumet i de største bankene.

Tabell 4.2: Balanseposter for samtlige norske banker

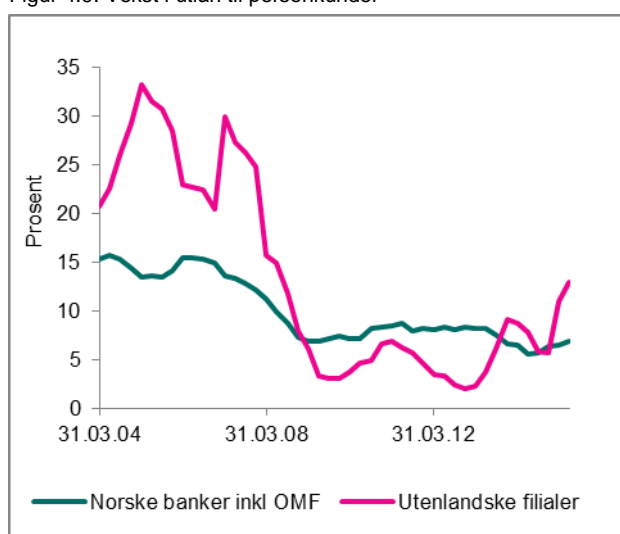
	30.06.15		30.06.14		vekst i %
	Mrd.kr	% av br. utlån	Mrd.kr	% av br. utlån	
Forvaltningskapital	4 680,4		4 354,9		7,5
Brutto utlån til kunder	3 386,6		3 132,7		8,1
... Inkl. utlån i gruppeeide OMF-foretak	3 630,5		3 372,4		7,7
Tapsnedskrivninger på utlån	-24,5	-0,8	-24,2	-0,8	1,2
herav individuell tapsnedskrivning	-16,6	-0,5	-16,4	-0,6	1,0
herav gruppenedskrivning	-7,9	-0,2	-7,8	-0,3	1,6
Brutto misligholdte utlån	38,5	1,1	40,9	1,3	-5,8
Gjeld til kredittinstitusjoner	524,1		519,3		0,9
Innskudd fra kunder	2 120,0		1 973,4		7,4
Verdipapirgjeld	1 364,3		1 286,5		6,1
Innskuddsdekning (%)	62,6		63,0		

Vekstraten for utlån fra norske banker til personkunder har økt fire kvartaler på rad. Utlånsveksten var 6,9 prosent ved utgangen av første halvår. De utenlandske bankenes filialer har økt vekstraten markert de to siste kvartalene, til en vekst på 12,9 prosent ved utgangen av juni. Veksten til personkunder, for norske banker og

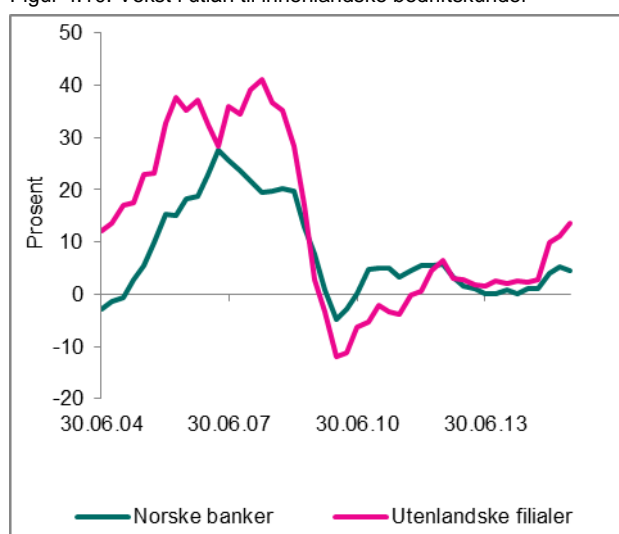
utenlandske filialer samlet, har økt med nær to prosentpoeng det siste året, til 7,6 prosent ved utgangen av juni. Bankene hadde overført 53 prosent av boliglånene til OMF-foretak, noe som var ett prosentpoeng lavere enn ett år tidligere.

Etter svært lav utlånsvekst til innenlandske bedriftskunder i 2013 og første del av 2014, steg veksten mot slutten av fjoråret. De tre siste kvartaler har veksten vært relativt stabil, og var 4,5 prosent ved utgangen av første halvår. De utenlandske filialene har økt utlånsveksten markert også til bedriftskunder de siste kvartalene, til en vekst på 13,7 prosent. Norske bankers utlån til utenlandske bedriftskunder var 1 prosent lavere enn ett år tidligere.

Figur 4.9: Vekst i utlån til personkunder

Figur 4.10: Vekst i utlån til innenlandske bedriftskunder

Finansinstitusjonenes eksponering mot næringseiendom

Per 30.06.15 utgjorde eksponeringer mot eiendomsdrift (heretter næringseiendom) i overkant av 40 prosent av bankenes² utlån til bedriftsmarkedet – en økning på ca ett prosentpoeng det siste året. Livselskapenes investeringer i næringseiendom utgjorde på samme tidspunkt 13 prosent av kollektivporteføljen. Finansinstitusjoner er med andre ord sterkt eksponert mot næringseiendom, og utviklingen i dette markedet kan få betydelige effekter på institusjonenes resultater.

Med et volum på 75 milliarder³ NOK var fjorårets totale investeringsvolum nær dobbelt så høyt som i 2013, og et volum på over 50 milliarder NOK så langt i år⁴ vitner om at investeringsetterspørselen stadig er høy, se figur I.1. Kombinasjonen av gunstige finansieringsforhold, der både rentenivået og utlånsmarginene har falt betydelige de senere årene, og en fortsatt relativt høy avkastning på eiendom (se figur I.2) har resultert i den sterke etterspørselen. Bankundersøkelsen til Union Næringsmegling publisert våren 2015 konkluderer med at

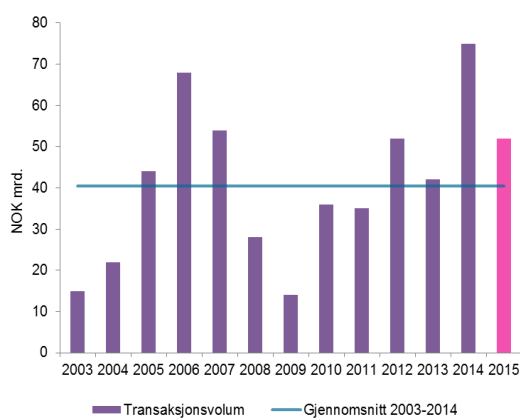
² Norske juridiske enheter

³ Inkluderer transaksjonsverdier på over 50 millioner NOK

⁴ Per juli 2015. Kilde: Eiendomshuset Malling & Co

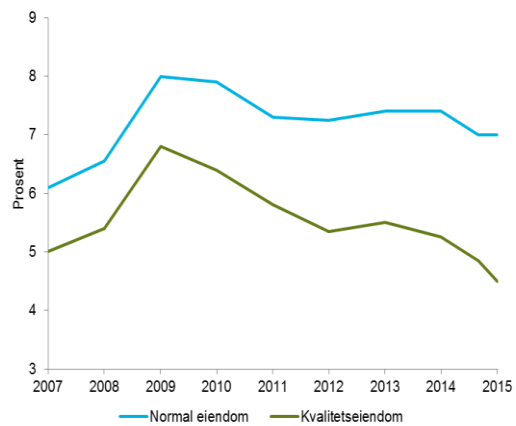
renten på nye 5-årslån med 70 prosent belåningsgrad og full rentesikring er under 3 prosent – ned mer enn 1,5 prosentpoeng det siste året. Samtidig har avkastningen på eiendom falt, men ikke i like stor grad. Avkastningskravet på sentralt beliggende moderne bygg (i Oslo) med solide leietakere på lange kontrakter er redusert fra 5,25 prosent til 4,50 prosent det siste året. Syndikater, fond, profesjonelle eiendomsselskap, livselskaper og utenlandske investorer utgjør etterspørselssiden, og det er spesielt sistnevnte gruppe – drevet av lav avkastning i andre markeder i Europa – som har preget det norske markedet den senere tid. Der en del av disse investorene drar nytte av den billige finansieringen, vil livselskapene på kjøpersiden – som jo ikke belåner investeringene – kun oppleve effekten av økt prising. Som nevnt er dette tilfelle spesielt for de sikreste kontantstrømmene. Samtidig holder avkastningen på "normal" eiendom i Oslo seg relativt stabil på i underkant av 7 prosent. En årsak til denne differansen kan være økt usikkerhet i leiemarkedet.

Figur I.1: Investeringsvolum i næringsseiendom

Kilde: DNB Næringsmegling/Malling & Co

Figur I.2: Avkastning på kontoreiendom i Oslo

Kilde: DNB Næringsmegling

I kjølvannet av oljeprisfallet i fjor høst er utsiktene for kontorleiemarkedet noe forverret. Spesielt er Stavanger-området utsatt, men også enkelte geografiske områder i Oslo-området har allerede merket ringvirkninger av redusert etterspørsel fra oljesektoren. Kontorledigheten i Oslo-området var 8,1 prosent i juni 2015 – opp 0,6 prosentpoeng det siste året, og økningen er størst i vest-aksen av Oslo.⁵ Den økte ledigheten viser seg også i Arealstatistikks tall for andre kvartal i år: Gjennomsnittlig leie per kvadratmeter på signerte kontrakter i denne perioden var fem prosent lavere enn i samme periode ett år tidligere. DNB Næringsmegling forventer at leieprisene i Oslo-området kan falle ytterligere ettersom etterspørselen er ventet å falle som følge av at et lavt antall leiekontrakter har utløp de neste tre årene. Svak økonomisk vekst fremover kan slå ut i høyere ledighet og dermed lavere leiepriser. I og med at leieinntekter er helt avgjørende for kontantstrømmen i en eiendomsinvestering, vil en reduksjon i direkteavkastningen ned, samtidig som verdien ved en realisering reduseres.

En risikofaktor?

For livselskapene vil et svakere leiemarked påvirke selskapenes direkteavkastning i nåværende portefølje. I et dårligere leiemarked vil det være vanskeligere å få inn nye leietagere, og dette er spesielt aktuelt om eiendomsmassen er utdatert og/eller er lite sentralt beliggende. Dette vil også påvirke verdien av

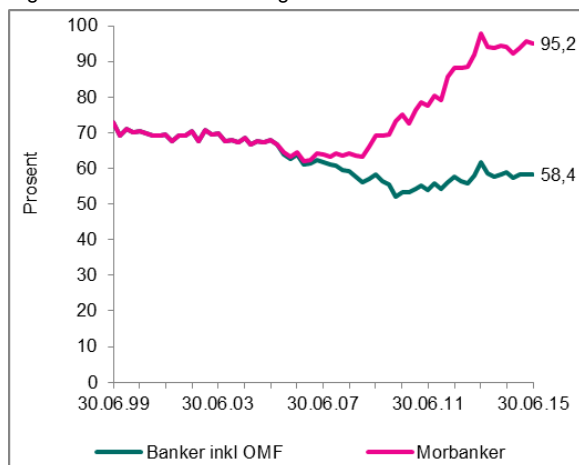
⁵ Kilde: Eiendomshuset Malling & Co

eiendommene. Eiendom skal i livforsikringssekskapenes regnskap verdsettes til virkelig verdi. Tilsvarende vil det for bankenes del være viktig at utlånsporteføljen er godt diversifisert, slik at en nedtur i et bestemt område/segment ikke øker utlånstapene til uholdbare nivåer. Innen eiendomsdrift var tap i prosent av utlån i 2002 (etter IT-boblen) 0,67 prosent og i 2009 (etter finanskrisen) 0,32 prosent, mot et snitt for eiendomsdrift i perioden 2000 – 2014 på 0,2 prosent.

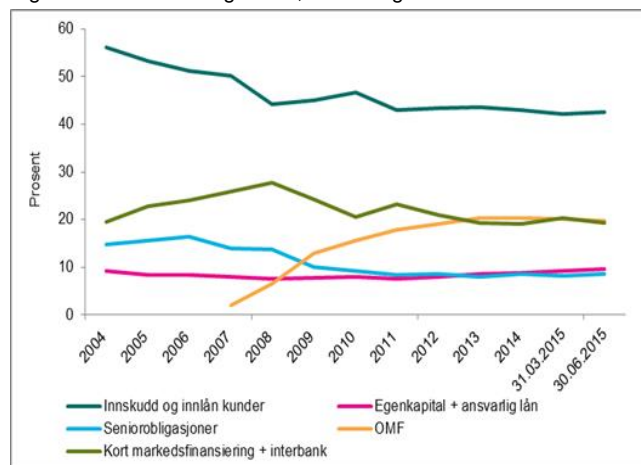
Bankenes finansiering består i hovedsak av innskudd fra kunder og innlån i penge- og verdipapirmarkedene. Innskudd fra kunder steg med 7,4 prosent siste år. De mindre bankene hadde høyest innskuddsvekst med over 9 prosent, mens de store og mellomstore bankene hadde en vekst på henholdsvis 7 og 8 prosent.

Innskuddsdekningen i morbankene har økt markert de seneste årene som følge av overføringer av utlån fra bankene til boligkredittforetakene, og utgjorde 95 prosent ved utgangen av første halvår 2015. Inkluderes lånene som ligger i OMF-foretak, inkludert de deleide foretakene, var innskuddsdekningen stabil på 58 prosent, se figur 4.11.

Figur 4.11: Innskuddsdekning av utlån til kunder

Figur 4.12: Finansieringskilder, banker og OMF-foretak

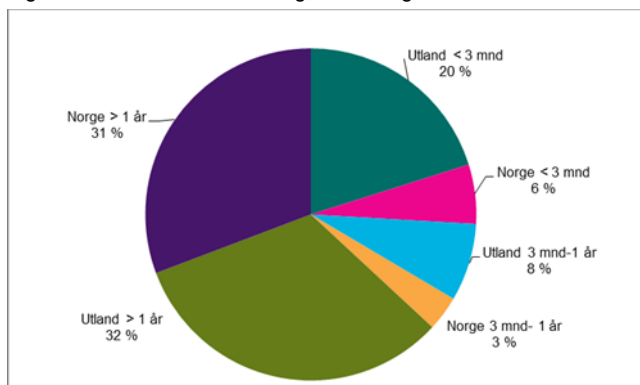

Andelen kundeinnskudd av total finansiering var 43 prosent ved utgangen av første halvår 2015, en økning både sammenlignet med første kvartal 2015 og første halvår 2014, se figur 4.12.

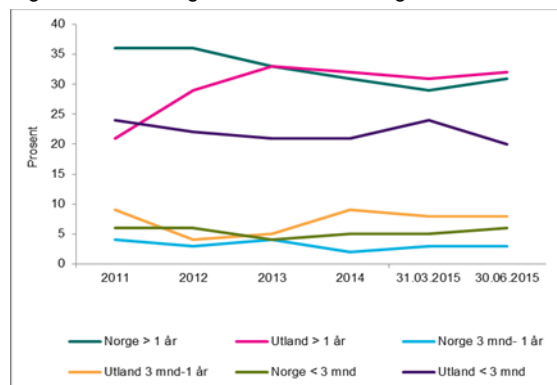
Andelen markedsfinansiering av total finansiering var 48 prosent ved utgangen av første halvår 2015, en nedgang på 1 prosentpoeng både sammenlignet med første kvartal 2015 og første halvår 2014. Årsaken til nedgangen var redusert andel kort markedsfinansiering og interbankgjeld. Andelen OMF var uendret på 20 prosent, mens andelen seniorobligasjoner økte med ett prosentpoeng til 9 prosent.

Omlag 60 prosent av bankenes markedsfinansiering er gjeld til utlandet. En betydelig andel av dette er kortsiktig finansiering (under 3 måneder) i pengemarkedene. Denne andelen var 20 prosent ved utgangen av første halvår 2015, tilsvarende som ved utgangen av første halvår i fjor, men en nedgang fra 24 prosent i første kvartal 2015, se figur 4.13 og 4.14. Nedgangen skyldes reduksjon i gjeld til utenlandske kredittinstitusjoner og sertifikatlån utstedt i utlandet. Til tross for en betydelig andel kortsiktig utenlandsk finansiering, utgjør finansiering med løpetid over 1 år størst andel av markedsfinansieringen med 63 prosent. Om lag halvparten av dette er utenlandsk gjeld.

Figur 4.13: Markedsfinansiering, banker og OMF-foretak

Figur 4.14: Utvikling i markedsfinansiering

Nærmere om OMF-foretakene

23 kredittforetak utsteder OMF i Norge. Av disse er 18 heleid av banker, mens fem er deleid av flere banker. SR-Boligkreditt er nytt heleid selskap denne perioden. OMF-foretakene hadde 1 128 mrd. kroner i brutto utlån til kunder ved utgangen av andre kvartal 2015.

OMF skiller seg fra andre obligasjoner ved at eierne av verdipapiret har en lik fortrinnsrett til dekning av sine krav i en sikkerhetsmasse dersom OMF-foretaket skulle misligholde forpliktelsene sine. Sikkerhetsmassens verdi må til enhver tid overstige verdien av OMFene. Overpantsettelsen vil normalt ligge på minimum 10 – 15 prosent. Gjennomsnittlig belåningsgrad på utlån som inngår i sikkerhetsmassen ligger mellom 45 og 55 prosent for de fleste OMF-foretakene, og har endret seg lite det siste året.

Resultatene for heleide OMF-foretak inngår i bankenes konsernregnskap, og er dermed inkludert i omtalen av banker. De heleide OMF-foretakene hadde en utlånsvekst siste tolv måneder på 4,2 prosent gjennom overføringer eller formidlinger av lån fra banker til boligkredittforetak.

Tabell 4.3: Balanseposter heleide OMF-foretak (18 selskaper)

	30.06.2015	30.06.2014	% vekst
	Mill. kr	Mill. kr	
Forvaltningskapital	984 113	922 488	6,7
Brutto utlån til kunder	879 868	844 139	4,2
herav utlån sikret med pant i bolig/næringseiendom	850 334	809 667	5,0
Fyllingssikkerhet	76 909	52 730	45,9
Sum sikkerhetsmasse	940 812	876 725	7,3
Gjennomsnittlig overpantsettelse	34,4 %	35,7 %	
Gjeld stiftet v. utstedelse av oblig. m. fortrinnsrett	699 898	646 091	8,3
Gjeld til kredittinstitusjoner	183 141	184 810	-0,9

De deleide OMF-foretakene hadde en forbedring av resultat før skatt sammenlignet med året før. Resultatet er i stor grad påvirket av netto gevinster på finansielle instrumenter i første halvår 2015. For de deleide OMF-foretakene økte utlånene med 1,5 prosent det siste året.

Tabell 4.4: Resultatposter deleide OMF-foretak (5 selskaper)

	1. halvår 2015		1. halvår 2014	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Netto renteinntekter	674	0,41	711	0,47
Andre inntekter	109	0,07	-416	-0,28
herav verdiendr. finansielle instrumenter	362	0,22	-112	-0,07
Andre kostnader	60	0,04	57	0,04
herav lønn og personalkostnader	28	0,02	27	0,02
Resultat før tap på utlån	720	0,43	236	0,16
Bokførte tap på utlån	0	0,00	0	0,00
Resultat før skatt	720	0,43	236	0,16
Skattekostnad	189	0,11	62	0,04
Resultat etter skatt	531	0,32	174	0,12

Tabell 4.5: Balanseposter deleide OMF-foretak (5 selskaper)

	30.06.2015		30.06.2014	
	Mill. kr		Mill. kr	% vekst
Forvaltningskapital	326 324		305 672	6,8
Brutto utlån til kunder	247 812		244 094	1,5
herav utlån sikret med pant i bolig/næringseiendom	247 297		243 530	1,5
Fyllingssikkerhet	18 000		26 539	-32,2
Sum sikkerhetsmasse	271 104		273 792	-1,0
Gjennomsnittlig overpantsettelse	12,6 %		13,6 %	
Gjeld stiftet v. utstedelse av oblig. m. fortrinnsrett	240 874		241 091	-0,1
Gjeld til kredittinstitusjoner	26 583		15 143	75,5

Utenlandske bankers filialer i Norge

De tolv utenlandske bankenes filialer i Norge hadde en utlånsvekst siste tolv måneder på 12,6 prosent, inkludert utlån i OMF-foretak. Filialene samlet hadde en vekst i utlån til personkunder på 12,9 prosent siste år, noe som var 6 prosentpoeng høyere enn de norske bankene. Utenlandske filialer stod for 11 prosent av samtlige bankers utlån til personkunder ved utgangen av juni. Andelen utlån til innenlandske bedriftskunder var høyere, med 18 prosent, etter en utlånsvekst siste år på 13,7 prosent.

Tabell 4.6: Hovedposter i regnskapet for utenlandske bankers filialer i Norge

	1.halvår 15		1. halvår 14	
	Mill.kr	% GFK	Mill.kr	% GFK
Netto renteinntekter	4 841	1,32	4 827	1,48
Andre inntekter	3 050	0,83	2 259	0,69
herav verdiendr. finansielle instrumenter	393	0,11	546	0,17
Driftskostnader	4 096	1,12	3 330	1,02
herav lønn og admin.kost.	2 410	0,66	2 347	0,72
Resultat før tap	3 795	1,04	3 756	1,15
Tap på utlån	307	0,08	246	0,08
Verdifall på ikke finansielle eiendeler	3	0,00	35	0,01
Resultat før skatt	3 491	0,95	3 545	1,09
	30.06.15		30.06.14	
	Mrd.kr		Mrd.kr	Vekst
Forvaltningskapital	769,7		669,9	14,9
Brutto utlån til kunder	475,2		420,7	13,0
... inkl. OMF-foretak	540,4		479,9	12,6
Innskudd fra kunder	267,6		265,6	0,8

Øvrige kredittforetak

Gruppen øvrige kredittforetak består av Kommunalbanken, Bolig- og Næringskreditt og Kredittforeningen for Sparebanker med til sammen 451 mrd. kroner i forvaltningskapital. Resultat før skatt for denne gruppen var bedre enn i første halvår i fjor. Hovedårsaken til dette var at ett av selskapene hadde netto urealiserte gevinster på finansielle instrumenter, mot tap i tilsvarende periode i fjor. Utlånstapene for denne gruppen er marginale. Brutto utlån til kunder økte med 1,8 prosent siste tolv måneder.

Tabell 4.7: Resultatposter (3 selskaper)

	1. halvår 2015		1. halvår 2014	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Netto renteinntekter	902	0,39	842	0,43
Andre inntekter	8	0,00	-323	-0,17
herav verdiendr. finansielle instrumenter	-14	-0,01	-349	-0,18
Andre kostnader	112	0,05	97	0,05
herav lønn og personalkostnader	65	0,03	59	0,03
Resultat før tap på utlån	796	0,34	422	0,22
Bokførte tap på utlån	8	0,00	16	0,01
Resultat før skatt	788	0,34	406	0,21
Skattekostnad	213	0,09	110	0,06
Resultat etter skatt	575	0,25	296	0,15

Tabell 4.8: Balanseposter (3 selskaper)

	30.06.2015	30.06.2014	
	Mill. kr	Mill. kr	% vekst
Forvaltningskapital	450 806	422 046	6,8
Brutto utlån til kunder	269 329	264 671	1,8
herav utlån vurdert til amortisert kost	132 920	117 669	13,0
herav utlån vurdert til virkelig verdi	136 409	147 002	-7,2
Gjeld v. utstedelse av verdipapirer	386 929	375 722	3,0
Gjeld til kredittinstitusjoner	17 657	19 936	-11,4

Finansieringsselskaper

- Fall i netto renteinntekter
- Nedgang i taps- og kostnadsnivå
- Forbrukslån økte med 9 prosent

Finansieringsselskapenes hovedområder er leasing og bilfinansiering i tillegg til kortbaserte utlån og annen forbruksfinansiering. Markedet er bredt sammensatt, og det er store variasjoner mellom selskaper når det gjelder resultat- og balanseutvikling. De foreløpige tallene omfatter 26 norske finansieringsselskaper.

Forbrukslån gis en egen omtale. I tillegg omtales utviklingen i selskaper med leasing/bilfinansiering som kjernevirksomhet, samt utenlandske filialer i Norge.

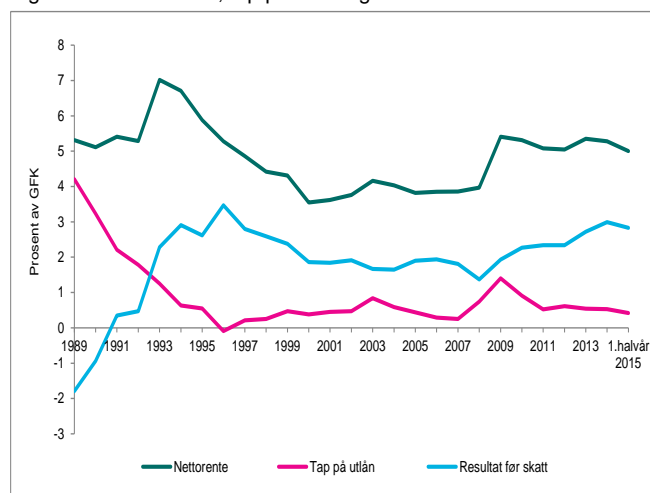
Resultat

Finansieringsselskapenes resultat før skatt var på 1 561 mill. kroner, en nedgang på 14 prosent fra første halvår i fjor. Resultatet er særlig påvirket av en reduksjon i andre inntekter. Dette skyldtes at ett selskap hadde høye engangsinntekter i andre kvartal i fjor. Hvis disse inntektene holdes utenfor, ville resultatet så langt i år vært noe bedre enn for samme periode i fjor. Det har vært en nedgang i netto renteinntekter, mens taps- og kostnadsnivået er noe redusert.

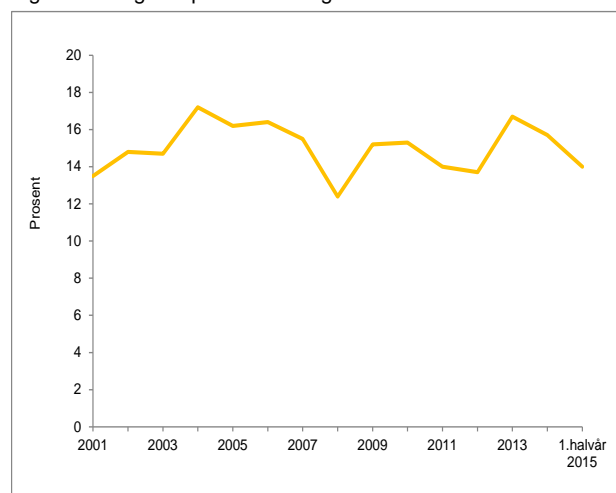
Tabell 4.9: Resultatposter

	1. halvår 2015		1. halvår 2014	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Netto renteinntekter	2 756	5,00	2 810	5,59
Andre inntekter	281	0,51	599	1,19
herav verdiendr. finansielle instrumenter	4	0,01	-1	0,00
Andre kostnader	1 150	2,09	1 287	2,56
herav lønn og personalkostnader	547	0,99	525	1,04
Driftsresultat før tap	1 791	3,25	2 068	4,11
Bokførte tap på utlån	229	0,42	259	0,52
Resultat før skatt	1 561	2,83	1 810	3,60
Skattekostnad	419	0,76	514	1,02
Resultat etter skatt	1 142	2,07	1 295	2,58
Egenkapitalavkastning	14,0 %		18,0 %	

Figur 4.15: Nettorente, tap på utlån og resultat før skatt

Figur 4.16: Egenkapitalavkastning

Balanse

Brutto utlån til kunder økte med 8,8 prosent siste tolv måneder. Ved utgangen av 2014 var årsveksten 11,4 prosent. Nivået på brutto misligholdte engasjementer er omtrent det samme som for ett år siden. Generelt ligger misligholdet i finansieringsselskapene på et høyere nivå enn i bankene.

Tabell 4.10: Balanseposter

	30.06.2015		30.06.2014		
	Mill. kr	% br. utlån	Mill. kr	% br. utlån	% vekst
Forvaltningskapital	114 803		106 003		8,3
Brutto utlån til kunder	105 916		97 315		8,8
herav utlån vurdert til amortisert kost	99 418		91 086		9,1
Tapsnedskrivninger på utlån til amortisert kost	-1 208	-1,2	-1 160	-1,3	4,1
herav individuelle tapsnedskrivninger	-770	-0,8	-721	-0,8	6,7
herav gruppenedskrivninger	-438	-0,4	-439	-0,5	-0,1
Brutto misligholdte lån, 30 dager	4 818	4,5	4 591	4,7	5,0
Gjeld til kredittinstitusjoner	85 831		82 157		4,5

Forbrukslån

Forbrukslån tilbys i form av ulike produkter, og omfatter både kortbaserte lån og andre forbrukslån uten sikkerhet. Den effektive renten varierer mye, avhengig av lånebeløp og nedbetalingstid, men er gjennomgående høy. Både banker og finansieringsselskaper tilbyr forbrukslån. Kredittvurderingene knyttet til forbrukslån er strenge, og selskapene avslår en høy andel av lånesøknadene. I tabell 4.11 vises utviklingen i forbrukslån i et utvalg av selskaper som dekker hoveddelen av markedet. Utvalget består av 23 selskaper ved utgangen av første halvår 2015 (13 banker og 10 finansieringsselskaper). Både norske selskaper og utenlandske filialer inngår i utvalget.

Tabell 4.11: Utviklingen i forbrukslån i et utvalg selskaper*

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	1. halvår 2015
Forbrukslån (mill. kr)	43 352	43 936	48 913	58 118	62 693	68 828	75 302	78 667
Årsvekst %	17,4	1,4	3,0	5,1	7,8	9,8	9,4	9,0
Tap i % av forbrukslån (annualisert)	2,2	3,1	2,7	1,5	1,3	1,3	1,3	2,0
Nettorente i % av GFK	8,8	11,8	12,0	11,3	11,6	11,6	11,4	11,7
Resultat ord.drift i % av GFK (annualisert)	3,3	5,4	5,7	6,5	6,9	7,0	7,0	6,3
Brutto misligholdte lån, 90 dg. (mill. kr)	2 809	2 696	2 895	2 933	2 821	3 207	3 366	3 649
i prosent av forbrukslån	6,5	6,1	5,9	5,0	4,5	4,7	4,5	4,6
Brutto misligholdte lån, 30 dg. (mill. kr)			4 895	4 867	4 759	5 123	5 421	5 114
i prosent av forbrukslån			10,0	8,4	7,6	7,4	7,2	6,5

*Årsvekst er beregnet på grunnlag av sammenlignbart utvalg.

God lønnsomhet over lengre tid har gjort forbrukslån attraktivt for nye tilbydere. Dette reflekteres i at veksten i en lengre periode har vært høyere enn den generelle kredittveksten til personkunder. Det var en sterk økning i forbrukslån i årene frem mot finanskrisen i 2008. Veksten var klart lavere i etterkant av krisen, men har økt igjen de siste årene. Ved utgangen av andre kvartal 2015 var årsveksten 9,0 prosent, som var noe lavere enn ved utgangen av 2014. Veksten varierer imidlertid mye mellom de ulike selskapene i utvalget. En del av veksten har kommet i det utenlandske markedet.

Netto renteinntekter har siden 2009 ligget stabilt på over 11 prosent av GFK, noe som viser at selskapene priser inn den høyere risikoen som er knyttet til forbrukslån i forhold til lån med pantesikring. Målt i forhold til GFK var resultatet i første halvår noe svakere enn for hele 2014. Resultatnedgangen skyldtes i hovedsak gruppenedskrivninger i ett enkelt selskap. Tapsnivået har vært stabilt de siste årene, men viste en økning i siste periode som følge disse tapsnedskrivningene. Misligholdte lån i prosent av forbrukslån ligger også forholdsvis stabilt, men er generelt høyere enn for andre virksomhetsområder i banker og finansieringsselskaper.

Leasing og bilfinansiering

Finansieringsselskaper med leasing og bilfinansiering som hovedområde (10 selskaper), hadde en økning i resultat før skatt på 20 prosent sammenlignet med første halvår i fjor. Hovedårsaken til forbedringen er en nedgang i bokførte tap. Utlånene økte med 9,2 prosent siste tolv måneder.

Tabell 4.12: Resultatposter (10 norske finansieringsselskaper)

	1. halvår 2015		1. halvår 2014	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Netto renteinntekter	1 565	3,41	1 460	3,53
Andre inntekter	262	0,57	174	0,42
herav verdiendr. finansielle instrumenter	5	0,01	-1	0,00
Andre kostnader	645	1,40	590	1,43
herav lønn og personalkostnader	378	0,82	347	0,84
Driftsresultat før tap	1 144	2,49	1 025	2,47
Bokførte tap på utlån	80	0,17	140	0,34
Resultat før skatt	1 063	2,32	885	2,14
Skattekostnad	288	0,63	271	0,65
Resultat etter skatt	775	1,69	613	1,48

Tabell 4.13: Balanseposter (10 norske finansieringsselskaper)

	30.06.2015		30.06.2014		
	Mill. kr	% br. utlån	Mill. kr	% br. utlån	% vekst
Forvaltningskapital	95 598		87 649		9,1
Brutto utlån til kunder	90 097		82 517		9,2
herav leasing	60 092		55 566		8,1
Leasing totalt i norske selskaper*	97 870		90 117		8,6
Tapsnedskrivninger på utlån til amortisert kost	-966	-1,1	-919	-1,1	5,1
herav individuelle tapsnedskrivninger	-679	-0,8	-659	-0,8	3,0
herav gruppenedskrivninger	-287	-0,3	-260	-0,3	10,2
Brutto misligholdte lån, 30 dager	3 860	4,3	3 611	4,4	6,9
Gjeld til kredittinstitusjoner	75 763		71 780		5,5

*omfatter 16 finansieringsselskaper og banker

Utenlandske finansieringsselskapers filialer i Norge

De utenlandske filialene i Norge hadde i overkant av 30 prosent av finansieringsselskapenes totale utlån ved utgangen av første halvår.

Tabell 4.14: Balanseposter (18 filialer)

	30.06.2015	30.06.2014	
	Mill. kr	Mill. kr	Vekst i %
Forvaltningskapital	51 987	42 469	22,4
Brutto utlån til kunder	49 218	40 256	22,3
herav leasing (10 filialer)	12 961	12 255	5,8
Leasing totalt i utenlandske filialer*	19 572	18 587	5,3

*omfatter 12 utenlandske filialer av finansieringsselskaper og banker

5 Forsikring og pensjon

Livsforsikringselskaper

- Noe svakere bokført avkastning, større fall i verdijustert avkastning
- Kursreguleringsfondet svekket i andre kvartal
- Renteøkning i andre kvartal bidro til bedring i stresstestresultatene per andre kvartal (stresstest I)

Resultat

Livsforsikringselskapene fikk et resultat før skatt på 4,4 mrd. kroner (0,7 prosent av GFK) i første halvår 2015. Dette var noe bedre enn i første halvår i fjor. Verdijustert resultat, resultatet før overføring til kursreguleringsfondet, var 7,5 mrd. kroner (1,2 prosent av GFK), som var en nedgang fra samme periode i fjor.

Tabell 5.1: Utvalgte resultatposter

RESULTAT	1. halvår 2015		1. halvår 2014	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Forfalte premier, brutto	49 136	8,0	48 784	8,8
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	21 846	3,6	28 505	5,1
herav renteinntekter og utbytte på finansielle eiendeler	11 900	1,9	13 742	2,5
herav gevinster ved realisasjon	-768	-0,1	5 800	1,0
herav verdiendringer	5 690	0,9	6 000	1,1
Erstatninger	-43 569	-7,1	-48 558	-8,7
Endring i forsikringsforpliktelse - kontraktsfaste forpliktelser	-14 147	-2,3	-33 379	-6,0
Midler tilordnet forsikringskontraktene - kontraktsfaste forpliktelser	-6 346	-1,0	-6 477	-1,2
Forsikringsrelaterte driftskostnader	-3 052	-0,5	-2 938	-0,5
Resultat av teknisk regnskap (kundeporteføljene)	2 539	0,4	1 913	0,3
Resultat av ikke-teknisk regnskap (selskapsporteføljen)	1 892	0,3	1 476	0,3
Resultat før skatt	4 431	0,7	3 390	0,6
Endringer i kursreguleringsfond	3 074	0,5	6 611	1,2
Verdijustert resultat før skatt	7 505	1,2	10 001	1,8
Totalresultat (inkl. andre resultatkomponenter) etter skatt	3 735	0,6	2 658	0,5

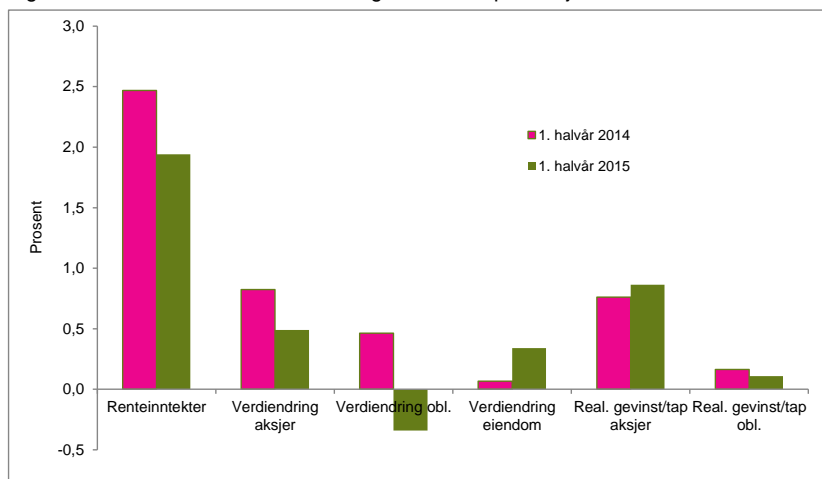
Selskaperens forfalte bruttopremier utgjorde 49 mrd. kroner. Målt mot GFK var dette en svak nedgang sammenlignet med samme periode i fjor. Utbetalte erstatninger utgjorde 44 mrd. kroner, en nedgang på 5 mrd. kroner sammenlignet med første halvår 2014.

Livselskapene hadde et realisert tap på finansielle eiendeler i kollektivporteføljen på 0,7 mrd. kroner i første halvår 2015. Selskapene hadde betydelig realisert gevinst på aksjer isolert sett, men realisert tap på derivater på 6 mrd. kroner bidrar til at det samlet sett blir et realisert tap. De urealiserte gevinstene på investeringene i kollektivporteføljen utgjorde 5,7 mrd. kroner, og var svakt lavere enn i første halvår 2014. Aksjeverdiene

økte, mens det var en fall i verdiene på rentepapirer. Urealisert gevinst på derivater bidrar til den samlede verdiøkningen på investeringene.

Kursreguleringsfondet økte med 3 mrd. kroner i første halvår 2015, mot 6,6 mrd. kroner i samme periode i fjor.

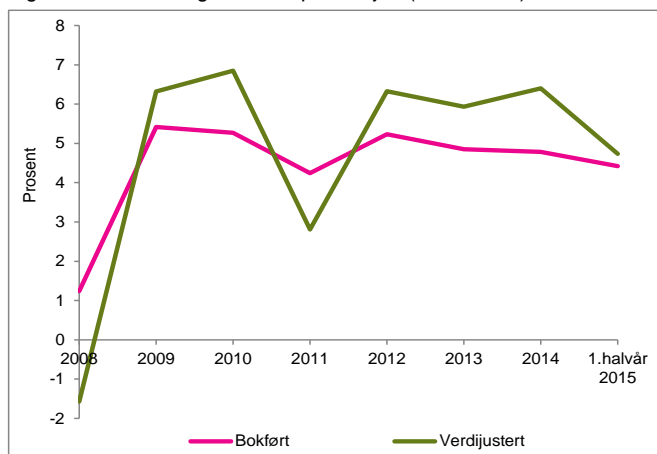
Figur 5.1: Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen

Avkastning i kollektivporteføljen

Kollektivporteføljen omfatter ytelsespensjon, fripoliser og øvrige kontrakter der kundene er garantert en årlig minsteavkastning. Bokført kapitalavkastning i kollektivporteføljen var 2,2 prosent (ikke annualisert) i første halvår 2015, som er noe lavere enn i tilsvarende periode i 2014. Til tross for lavt rentenivå har de fleste selskapene med en vesentlig andel kontrakter med garantert avkastning fremdeles en bokført avkastning som er høyere enn den gjennomsnittlige garanterte renten. Den verdijusterte avkastningen, som inkluderer de urealiserte verdiendringene, falt med nær ett prosentpoeng til 2,4 prosent (ikke annualisert) i samme periode.

Figur 5.2: Avkastning i kollektivporteføljen (annualisert)

Balanse

Livsforsikringsselskaperens totale forvaltningskapital var 1 253 mrd. kroner ved utgangen av andre kvartal 2015. Kollektivporteføljen, som består av kontrakter med rentegaranti, utgjør hoveddelen av balansen med 958 mrd. kroner. Gjenstående oppreserveringsbehov var i underkant av 14 mrd. kroner ved utgangen av andre kvartal 2015. Omtalen under er hovedsakelig knyttet til investeringene i kollektivporteføljen hvor selskapene (eierne) bærer avkastningsrisikoen.

Tabell 5.2: Utvalgte balanseposter (total balanse)*

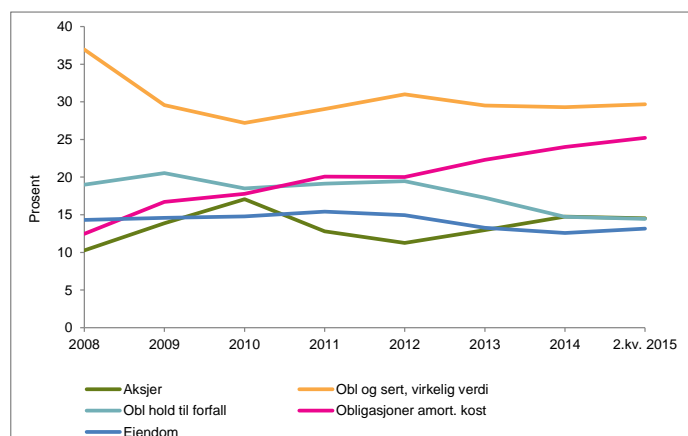
	30.06.2015		30.06.2014	
	Mill. kr	% av FK	Mill. kr	% av FK
Bygninger og faste eiendommer (inkl. eiendomsselskaper)	81 346	6,5	117 548	10,3
Finansielle eiendeler til amortisert kost	403 327	32,2	365 324	31,9
Finansielle eiendeler til virkelig verdi	679 565	54,3	618 756	54,1
herav aksjer og andeler	244 781	19,5	210 744	18,4
herav obligasjoner og sertifikater	402 997	32,2	373 676	32,7
Sum eiendeler (forvaltningskapital)	1 252 530	100,0	1 143 435	100,0
herav eiendeler i selskapsporteføljen	110 093	8,8	99 916	8,7
herav eiendeler i kollektivporteføljen	958 433	76,5	900 066	78,7
herav eiendeler i investeringsvalgporteføljen	183 371	14,6	142 924	12,5
Forsikringsforpliktelse - kontraktsfaste forpliktelse	942 418	75,2	896 428	78,4
herav premiereserve	832 837	66,5	807 375	70,6
herav kursreguleringsfond	41 210	3,3	31 352	2,7
herav tilleggsavsetninger	30 781	2,5	25 101	2,2

*Risikoutjevningfondet utgjorde 3,2 mrd. kroner

Aksjeandelen i kollektivporteføljen har vært tilnærmet uendret siden utgangen av 2014, og var 14,5 prosent for livsselskapene samlet ved utgangen av andre kvartal. Aksjeandelen gjelder her beholdningstall og ikke samlet aksjeeksponering hvor også derivater er inkludert.

Obligasjoner målt til virkelig verdi utgjorde 30 prosent av kollektivporteføljen ved utgangen av andre kvartal 2015. Dette er om lag samme nivå som ved utgangen av 2014. Obligasjoner holdt til forfall og øvrige obligasjoner målt til amortisert kost var uendret siden utgangen av 2014 med hhv. 15 og 25 prosent.

Figur 5.3: Investeringer i kollektivporteføljen

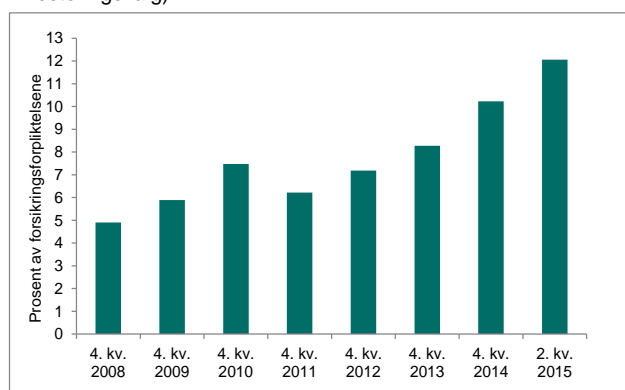
I investeringsvalgporteføljen, som i hovedsak består av kontrakter uten garantert rente, var aksjeandelen 57 prosent ved utgangen av andre kvartal 2015, mens andelen obligasjoner var 40 prosent.

Soliditet og stresstester

Kapitaldekningen for livsforsikringsselskapene samlet var 17,4 prosent ved utgangen av andre kvartal 2015. Samtlige selskaper oppfylte kapitaldekningskravet på 8 prosent.

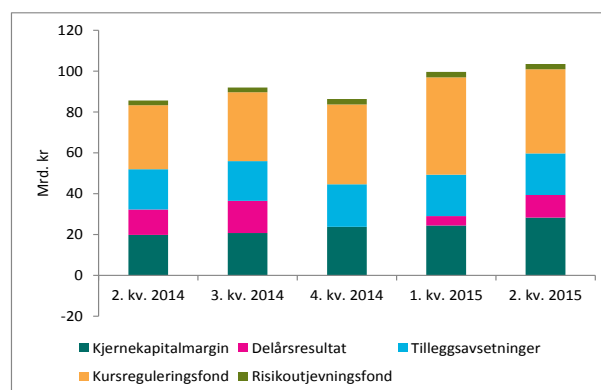
Bufferkapitalen⁶ var 104 mrd. kroner ved utgangen av andre kvartal 2015, og utgjorde 12,1 prosent av forsikringsforpliktelsene. Delårsresultatet og økt kjernekapitalmargin bidro til økt bufferkapital siste kvartal. Også kursreguleringsfondet har økt noe siden utgangen av 2014, men ble redusert med 6 mrd. kroner siste kvartal.

Figur 5.4: Bufferkapital i prosent av forsikringsforpliktelser* (ekskl. investeringsvalg)

*Ekskl. tilleggsavsetninger og kursreguleringsfond

Figur 5.5: Sammensetning av bufferkapital

Stresstest II

I stresstestene beregnes et tapspotensial (risikonivå) som vurderes opp mot bufferkapitalen. Forholdstallet mellom potensielt tap, gitt scenariene i stresstesten, og tilgjengelig bufferkapital viser bufferkapitalutnyttelse. En bufferkapitalutnyttelse over 100 prosent betyr at selskapet ikke har tilstrekkelig kapital hvis scenariene i stresstesten inntreffer. Det gjennomføres to stresstester hvert kvartal. Stresstest II, som bygger på gjeldende regelverk, og stresstest I som bygger på Solvens II-prinsipper, og som blant annet viser den underliggende renterisikoen knyttet til forpliktelsene.

Samlet tapspotensial består av markedsrisiko, forsikringsrisiko og motpartsrisiko. Markedsrisiko utgjør den største risikoen for livsforsikringsselskapene og følgende forutsetninger legges til grunn i beregning av markedsrisiko i stresstesten:

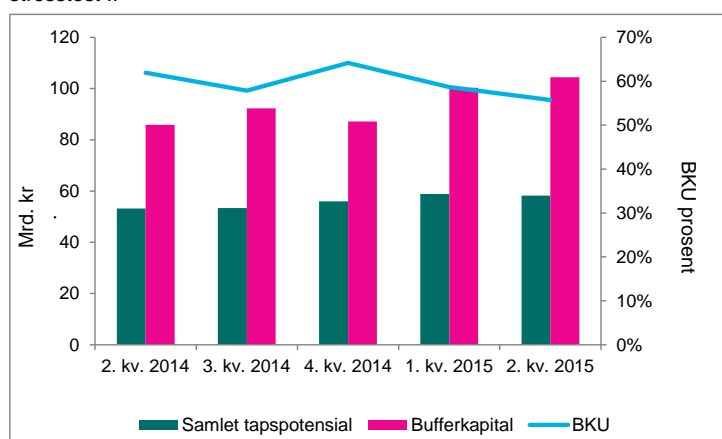
- et parallelt skift i rentekurven (økning) på 1,5 prosentpoeng,

⁶ Bufferkapitalen består av kapital utover lovpålagte soliditets- og sikkerhetskrav og består av overskytende kjernekapital (kjernekapitalmargin), tilleggsavsetninger begrenset oppad til årets renteforpliktelse, delårsresultat, kursreguleringsfond, fond for urealiserte gevinster og risikoutjevningfond.

- et fall i aksjekursene med 20 prosent,
- et fall i eiendomsmarkedene med 12 prosent
- en endring i kursen på utenlandsk valuta med 12 prosent
- forhåndsdefinerte spreadendringer avhengig av ratingkategori og utsteder

Bufferkapitalutnyttelsen for livsforsikringsselskapene samlet var 56 prosent ved utgangen av andre kvartal 2015, mot 59 prosent ett kvartal tidligere. Samlet tapspotensial var uendret, mens bufferkapitalen økte noe.

Figur 5.6: Samlet tapspotensiale, bufferkapital og bufferkapitalutnyttelse, stresstest II

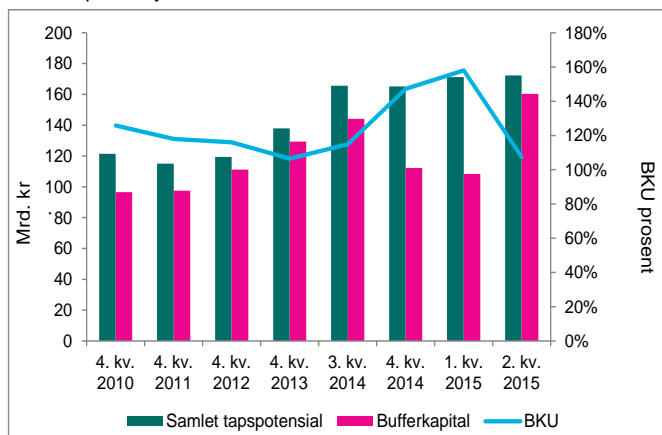

Stresstest I

For livsforsikringsselskapene knytter de soliditetsmessige utfordringene seg først og fremst til kapitalkravene under Solvens II som gjøres gjeldende fra 1. januar 2016. Bufferkapitalutnyttelsen i stresstest I ligger betydelig høyere enn 100 prosent for flere selskaper. Rentøkningen frem mot utgangen av andre kvartal bidro imidlertid til en bedring i bufferkapitalutnyttelsen for selskapene samlet til 107 prosent ved utgangen av andre kvartal 2015, mot 158 prosent ved kvartalet før. I midten av august var imidlertid de lange rentene (10 år statsobligasjonsrente) tilbake til nivået ved utgangen av første kvartal. Det er særlig selskaper med stor andel privat ytelsespensjon og fripoliser som påvirkes negativt av lavt rentenivå. I figuren nedenfor er det ikke tatt hensyn til overgangsregler, som det åpnes for i Solvens II og som selskapene kan søke om å benytte. Overgangsreglene vil bidra til vesentlig bedre solvenssituasjon for selskapene, selv om den underliggende risikoen ikke endres.

Stresstesten er en forenklet beregning av virkelig verdi av tekniske avsetninger og kapitalkravene under Solvens II. Det kan også være avvik mellom de forutsetninger og beregningsmetoder som selskapene legger til grunn i sine beregninger.

Figur 5.7: Samlet tapspotensiale, bufferkapital og bufferkapitalutnyttelse, stresstest I

Pensjonskasser

- Noe lavere verdjustert avkastning enn i første halvår 2014
- Stabil aksjeandel siste år, men noe lavere enn ved årsskiftet
- Bufferkapitalen styrket seg

Det var 87 pensjonskasser i det norske markedet ved utgangen av andre kvartal 2015. Omtalen omfatter de 47 største pensjonskassene, hvorav 21 private og 26 kommunale pensjonskasser. Disse pensjonskassene hadde en forvaltningskapital på 281 mrd. kroner og står for om lag 94 prosent av pensjonskassers samlede forvaltningskapital. Fire nye kommunale pensjonskasser startet virksomhet fra 1. januar 2015.

Resultat

Pensjonskassene hadde et resultat før skatt på 4,7 mrd. kroner (3,5 prosent av GFK) i første halvår 2015, mot 4,3 mrd. kroner (3,6 prosent av GFK) i første halvår 2014. Kursreguleringsfondet økte mindre i første halvår 2015 enn i samme periode i fjor, noe som bidro til nedgangen i det verdjusterte resultatet fra 7,3 mrd. kroner til 6,2 mrd. kroner i perioden.

Tabell 5.3: Utvalgte resultatposter pensjonskasser

RESULTAT	1. halvår 2015		1. halvår 2014	
	Mill. kr.	% av GFK	Mill. kr.	% av GFK
Forfalte premier, brutto	8 354	6,1	7 971	6,6
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	7 633	5,6	8 980	7,4
herav renteinntekter og utbytte på finansielle eiendeler	2 920	2,1	3 002	2,5
herav gevinster ved realisasjon	2 906	2,1	2 620	2,2
herav verdiendringer	1 519	1,1	3 088	2,5
Utbetalte pensjoner mv.	-3 352	-2,5	-2 869	-2,4
Endring i forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	-14 761	-10,8	-11 760	-9,7
Midler tilordnet forsikringskontraktene -kontraktsfastsatte forpliktelser*	-1 079	-0,8	-754	-0,6
Resultat av teknisk regnskap (kundeporteføljene)	3 596	2,6	3 303	2,7
Resultat av ikke-teknisk regnskap (selskapsporteføljen)	1 140	0,8	1 017	0,8
Resultat før skatt	4 736	3,5	4 320	3,6
Endring i kursreguleringsfond	1 429	1,0	2 971	2,5
Verdijustert resultat før skatt	6 166	4,5	7 292	6,0
Totalresultat (etter skatt og inkl. andre resultatkomponenter)	4 706	3,5	4 253	3,5

* Flertallet av pensjonskassene har ikke fylt ut denne posten i delårsregnskapet (noe som betyr at tallet er for lavt)

Forfalte bruttopremier var stabile sammenlignet med første halvår 2014. Premieinntektene samlet (inkludert flytting) økte imidlertid som følge av overføring av premiereserve fra livsforsikringselskaper i forbindelse med opprettelsen av Bærum Kommunale Pensjonskasse og Asker Kommunale Pensjonskasse. I første halvår 2014 var det også en betydelig overføring av premiereserve i forbindelse med opprettelsen av Pensjonskassen for helseforetakene i hovedstadsområdet. Inntektene fra finansielle investeringer i kollektivporteføljen gikk ned i første halvår 2015, i første rekke som følge av at verdiene økte mindre enn i første halvår 2014. Inntektene knyttet til realisasjon av aksjer økte imidlertid sammenlignet med første halvår 2014. Kursreguleringsfondet økte med 1,4 mrd. kroner i første halvår 2015. Frem til utgangen av 2014 har pensjonskassene totalt avsatt om lag 10,5 mrd. kroner til oppreservering for langt liv (K 2013). Av dette ble i underkant av 2 mrd. kroner avsatt i 2014. Flertallet av pensjonskassene er ferdig oppreservert, stressstene per andre kvartal 2015 viser at pensjonskassene har et gjenstående oppreserveringsbehov på om lag 700 mill. kroner, hvorav hoveddelen er i private pensjonskasser.

Private pensjonskasser hadde både et noe høyere bokført og verdijustert resultat enn de kommunale pensjonskassene i første halvår 2015, i hovedsak som følge av høyere aksjeandel.

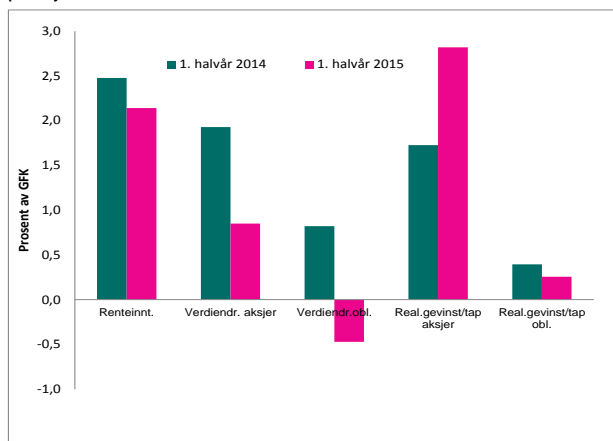
Tabell 5.4: Resultater for private og kommunale pensjonskasser i første halvår 2015

Mill. kr/ Prosent	Res.før skatt	I % av GFK	Verdijustert res. før skatt	I % av GFK
Private	3 428	4,1	4 505	5,4
Kommunale	1 309	2,4	1 661	3,1
Pensjonskasser	4 736	3,5	6 166	4,5

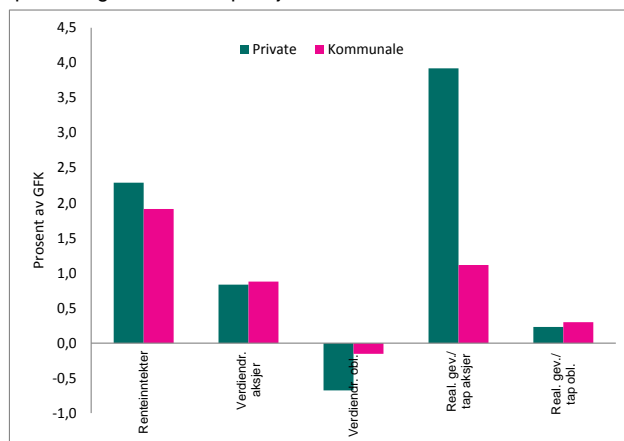
Kollektivporteføljen utgjorde 88 prosent av pensjonskassenes forvaltningskapital ved utgangen av andre kvartal 2015. Inntektene fra investeringene i kollektivporteføljen ble redusert med 1,4 mrd. kroner sammenlignet med første halvår 2014, til 7,6 mrd. kroner. Det var en nedgang i urealiserte gevinster på aksjer, som følge av lavere verdioppgang i aksjemarkedene enn i første halvår 2014, men nedgangen må også

sees i sammenheng med økte inntekter knyttet til realisering av aksjer i første halvår 2015. Det var negative verdiendringer på obligasjoner og en viss nedgang i renteinntektene.

Figur 5.8: Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen – pensjonskasser samlet

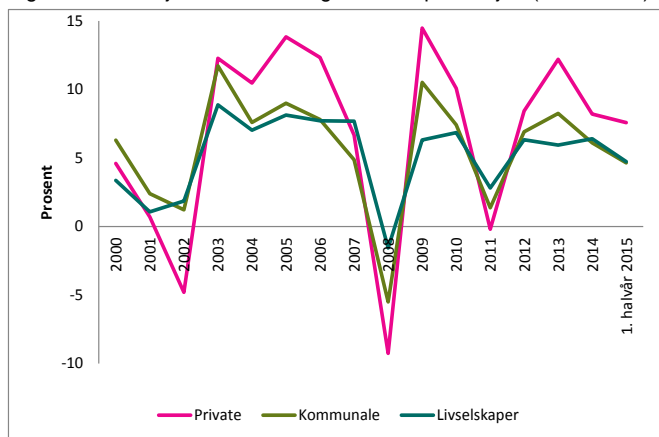
Figur 5.9: Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen – private og kommunale pensjonskasser

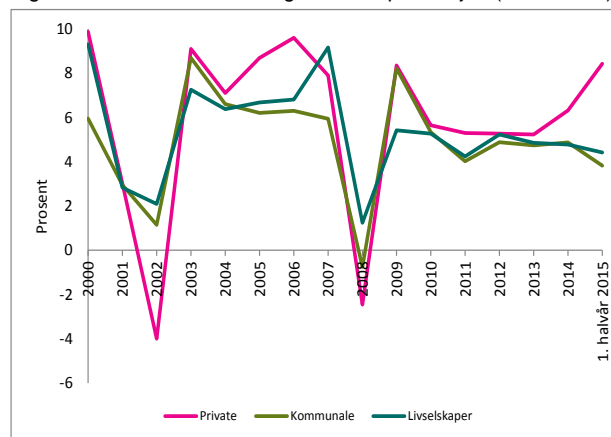
Private pensjonskasser har en høyere aksjeandel enn kommunale, og hadde betydelig høyere realiserte inntekter på aksjer enn kommunale pensjonskasser. De urealiserte inntektene på aksjer var imidlertid litt lavere for private enn for kommunale pensjonskasser. Private pensjonskasser hadde noe høyere renteinntekter, mens de hadde større negative inntekter fra verdinedgang på obligasjoner enn de kommunale pensjonskassene.

Verdistigningen i aksjemarkedene i første halvår 2015, bidro til en verdjustert avkastning i pensjonskassene på 3,2 prosent (6,4 prosent annualisert), ned fra 4,3 prosent (8,7 prosent annualisert) i første halvår 2014. Private pensjonskasser hadde en nedgang i den verdjusterte avkastningen fra 4,7 prosent til 3,8 prosent (fra 9,6 prosent til 7,6 prosent annualisert). Også for kommunale pensjonskasser var det en nedgang i den verdjusterte avkastningen, fra 3,7 prosent til 2,3 prosent (fra 7,5 prosent til 4,6 prosent annualisert) i perioden. Til sammenligning hadde livselskapene en verdjustert avkastning i kollektivporteføljen på 2,4 prosent i første halvår 2015 (4,7 prosent annualisert). Pensjonskassene, og da særlig de private, har over tid hatt en høyere aksjeandel og andel obligasjoner målt til virkelig verdi enn livsforsikringselskapene. Dette har resultert i høyere verdjustert avkastning i perioder der aksjemarkedene har utviklet seg positivt.

Figur 5.10: Verdjustert avkastning i kollektivporteføljen (annualisert)

Figur 5.11: Bokført avkastning i kollektivporteføljen (annualisert)

For pensjonskassene samlet, var den bokførte avkastningen 3,3 prosent i første halvår 2015, ned fra 3,5 prosent i første halvår 2014 (ned fra 7,1 prosent til 6,6 prosent annualisert). I de private pensjonskassene økte den bokførte avkastningen fra 3,9 prosent til 4,2 prosent (fra 7,9 prosent til 8,4 prosent annualisert), mens det var en nedgang i den bokførte avkastningen på 0,9 prosentpoeng til 1,9 prosent (3,8 prosent annualisert) i de kommunale pensjonskassene i samme periode. Inntekter fra realisasjon av aksjer har bidratt til økningen i den bokførte avkastningen for de private pensjonskassene.

Balanse

Forvaltningskapitalen i pensjonskassene økte med 13 prosent til 281 mrd. kroner det siste året, blant annet som følge av tilflytting. Investeringsvalgporteføljen utgjør en betydelig mindre del av forvaltningskapitalen i pensjonskassene enn i livselskapene, med kun 3 prosent. Pensjonskassenes investeringsvalgportefølje består av kollektive ordninger, hovedsakelig med rentegaranti.

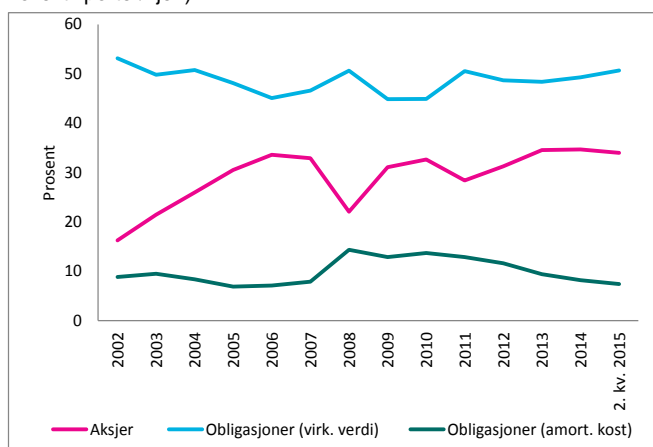
Tabell 5.5: Utvalgte balanseposter i et utvalg pensjonskasser per 30. juni 2015

BALANSE	30.06.2015		30.06.2014	
	Mill kr.	I % av FK	Mill kr.	I % av FK
Bygninger og andre faste eiendommer*	14 728	5,2	12 243	4,9
Finansielle eiendeler målt til amortisert kost	20 874	7,4	21 662	8,7
herav obligasjoner o.a. verdipapirer med fast avkastning	19 227	6,8	20 107	8,1
Finansielle eiendeler målt til virkelig verdi:	243 936	86,8	213 508	85,7
herav aksjer og andeler	95 699	34,0	85 460	34,3
herav obligasjoner o.a. verdipapirer med fast avkastning	140 581	50,0	121 065	48,6
Sum eiendeler (forvaltningskapital)	281 131	100,0	249 176	100,0
herav selskapsportefølje	28 985	10,3	25 982	10,4
herav investeringer i kollektivporteføljen	243 371	86,6	214 918	86,3
herav investeringer i investeringsvalgporteføljen	8 774	3,1	8 275	3,3
Forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	238 556	84,9	211 420	84,8
herav premiereserve	185 996	66,2	167 130	67,1
herav kursreguleringsfond	27 090	9,6	23 990	9,6
herav tilleggsavsetninger	9 871	3,5	8 078	3,2

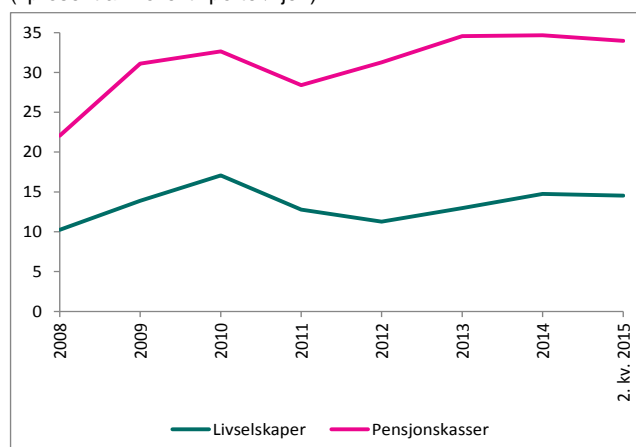
*Inkludert aksjer i datterforetak som i hovedsak er eiendomsdøtre

Obligasjoner målt til virkelig verdi er den største eiendelsposten for pensjonskassene, og utgjorde 51 prosent av kollektivporteføljen ved utgangen av andre kvartal 2015. Aksjeandelen i kollektivporteføljen var 34 prosent og på samme nivå som per andre kvartal 2014. Fra utgangen av 2014 er det imidlertid en nedgang i aksjeandelen på 0,7 prosentpoeng. Private pensjonskasser hadde en økning i aksjeandelen på 0,5 prosentpoeng til 38,2 prosent, mens det var en nedgang i aksjeandelen på 0,1 prosentpoeng til 27,3 prosent for de kommunale pensjonskassene det siste året.

Figur 5.12: Aksjer og obligasjoner i pensjonskasser (i prosent av kollektivporteføljen)

Figur 5.13: Aksjeandel i livsforsikringsselskaper og pensjonskasser (i prosent av kollektivporteføljen)

Soliditet og stresstester

Pensjonskassene i utvalget hadde en kapitaldekning på 16,1 prosent ved utgangen av andre kvartal 2015, opp fra 15,6 prosent ved utgangen andre kvartal 2014.

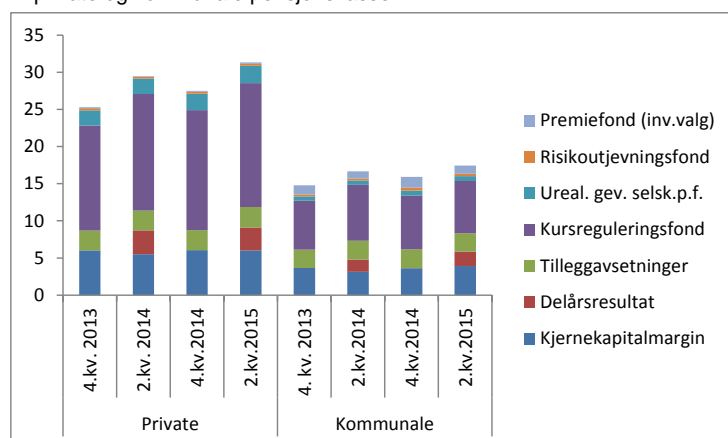
Stresstester

Her omtales Stresstest II og stresstest I for alle 87 pensjonskasser.

Stresstest II

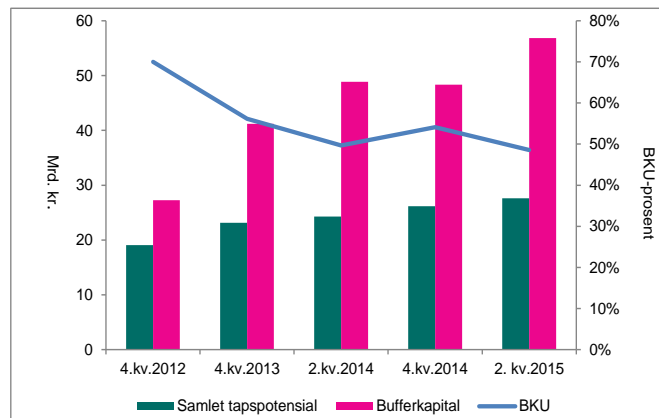
Stresstestscenariot er omtalt under avsnittet om livsforsikringsselskapene. Markedsrisiko utgjør det klart største risikoområdet for pensjonskassene, hvorav aksjerisiko er den største enkeltrisikoen. Tapspotensialet for aksjerisiko økte med 1 mrd. kroner i første halvår 2015, noe som bidro til at samlet tapspotensial økte med 1,4 mrd. kroner. Pensjonskassenes bufferkapital økte med 8,5 mrd. kroner til 57 mrd. kroner og utgjorde 25,5 prosent av forsikringsforpliktelsene (uten kursreguleringsfond og tilleggsavsetninger) ved utgangen av andre kvartal 2015. Det er en økning i bufferkapitalen sammenlignet med både andre kvartal og fjerde kvartal 2014. For private og kommunale pensjonskasser utgjorde bufferkapitalen henholdsvis 31,3 prosent og 17,4 prosent av forsikringsforpliktelsene. Til sammenligning utgjorde bufferkapitalen i livsforsikringsselskapene 12,1 prosent av forsikringsforpliktelsene. Kursreguleringsfondet, som er den største bufferkapitalkomponenten for både private og kommunale pensjonskasser, økte med 1,6 mrd. kroner i første halvår. Det største bidraget til økt bufferkapital tilskrives imidlertid et positivt delårsresultat på 5,8 mrd. kroner. De private pensjonskassene har over tid hatt en høyere aksjeandel enn kommunale pensjonskasser og bygget opp betydelige kursreserver etter flere år med oppgang i aksjemarkedene. De har også en større overskytende kjernekapital som følge av akkumulerte overskudd over flere år.

Figur 5.14: Bufferkapital (i prosent av forsikringsforpliktelsene)
– private og kommunale pensjonskasser

Pensjonskassene samlet hadde en nedgang i bufferkapitalutnyttelsen fra 54 prosent ved utgangen av 2014 til 49 prosent ved utgangen av andre kvartal 2015. Nedgangen i bufferkapitalutnyttelsen forklares med at økningen i bufferkapitalen er større enn økningen i tapspotensialet i perioden. De private pensjonskassenes bufferkapitalutnyttelse ble redusert med 6 prosentpoeng til 45 prosent. For kommunale pensjonskasser var det en nedgang i bufferkapitalutnyttelsen på fire prosentpoeng til 58 prosent i samme periode.

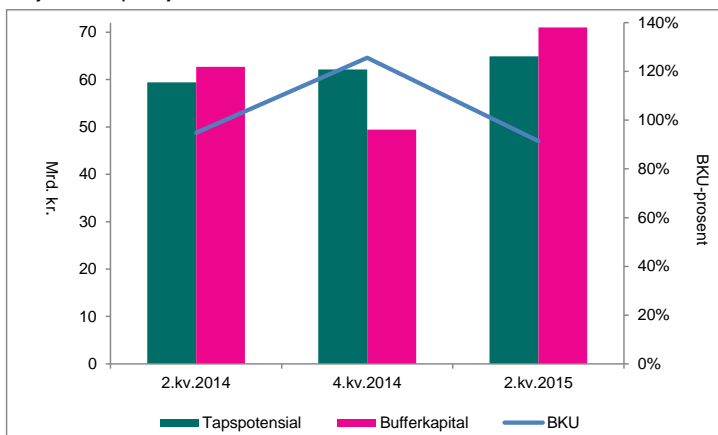
Figur 5.15: Tapspotensial, bufferkapital og bufferkapitalutnyttelse – pensjonskasser samlet

Stresstest I

Stresstest I reflekterer underliggende risiko på en bedre måte enn gjeldende soliditetskrav, blant annet ved å vise hvordan verdien av forpliktelsene påvirkes av lavt rentenivå. Pensjonskassene hadde en bufferkapitalutnyttelse på 91 prosent i stresstest I per andre kvartal 2015, mot 126 prosent per fjerde kvartal 2014. Private pensjonskasser har en nedgang i bufferkapitalutnyttelsen fra 129 prosent til 96 prosent, mens de kommunale pensjonskassene har en nedgang fra 119 prosent til 83 prosent i perioden. Renteøkningen i første halvår 2015 bidro til bedringen i bufferkapitalutnyttelsen i første halvår. Det er særlig private pensjonskasser med stor andel fripoliser som påvirkes negativt av lavt rentenivå.

Figur 5.16: Tapspotensial, bufferkapital og bufferkapital-utnyttelse – pensjonskasser samlet

Skadeforsikringsselskaper

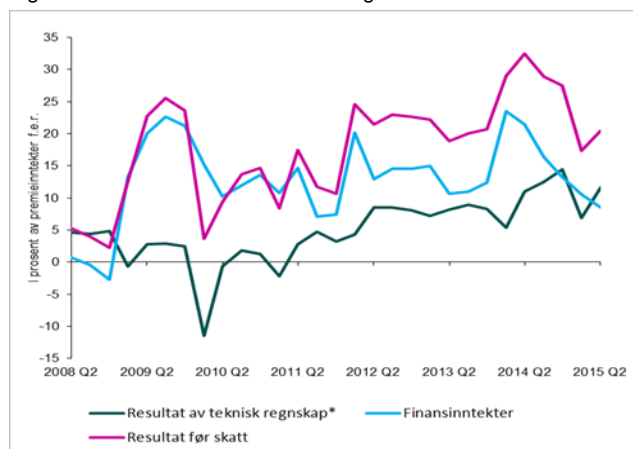
- Sterk reduksjon i finansinntektene
- Vekst i premieinntekter
- Økte erstatningskostnader

Det var totalt 59 skadeforsikringsselskaper i Norge ved utgangen av andre kvartal 2015. Kapitlet omhandler utviklingen i resultat- og balanseregnskapet for norske skadeforsikringsselskaper, unntatt captives, sjøforsikringsselskapene Gard og Skuld, og Den Norske Krigsforsikring for Skib (DNK). Resultater fra stresstestene gjelder samtlige skadeforsikringsselskaper.

Resultat

Samlet hadde de norske skadeforsikringsselskapene et resultat før skatt på 3,9 mrd. kroner i første halvår 2015, en nedgang på 1,9 mrd. kroner sammenlignet med tilsvarende periode i 2014. Nedgangen skyldes i hovedsak reduserte finansinntekter. Ikke-teknisk regnskap hadde et resultat på 1,4 mrd. kroner, hvilket er 1,9 mrd. kroner lavere enn samme periode året før. Premieinntektene var på 19,2 mrd. kroner, en økning på 1,1 mrd. kroner fra tilsvarende periode forrige år. Den forsikringsrelaterte driften hadde et resultat på 2,5 mrd. kroner, en reduksjon på 30 mill. kroner.

Figur 5.17: Resultater i skadeforsikring

*alloktert investeringsavkastning er fratrukket teknisk resultat

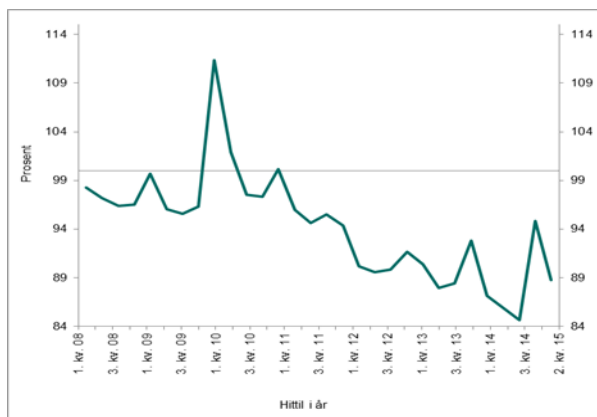
Tabell 5.6: Utvalgte resultatposter for skadeforsikringselskapene

	1. halvår 2015		1. halvår 2014	
	Mill. kr	% av premie	Mill. kr	% av premie
Premieinntekter f.e.r.	19 169		18 033	
Andre forsikringsrelaterte inntekter	144	0,8	134	0,7
Erstatningskostnader f.e.r.	13 830	72,1	12 791	70,9
Forsikringsrelaterte driftskostnader	3 190	16,6	2 926	16,2
Endring i sikkerhetsavsetninger mv	38	0,2	454	2,5
Resultat av teknisk regnskap	2 515	13,1	2 547	14,1
Netto inntekter fra investeringer	1 632	8,5	3 878	21,5
Andre inntekter	90	0,5	22	0,1
Andre kostnader	34	0,2	35	0,2
Resultat av ikke teknisk regnskap	1 410	7,4	3 302	18,3
Resultat før skattekostnad	3 925	20,5	5 848	32,4

Combined ratio er et mål på lønnsomheten i den forsikringsrelaterte driften i et forsikringselskap. Den beregnes som summen av skade- og kostnadsprosenten⁷. En combined ratio under 100 innebærer at nivået på premieinntektene ligger over summen av erstatnings- og driftskostnadene, og den forsikringsrelaterte driften har vært lønnsom. Lønnsomheten i den forsikringsrelaterte virksomheten i første halvår 2015 var noe lavere enn samme periode i 2014. Combined ratio for skadeforsikringselskapene samlet var 88,8 prosent, hvilket var 1,6 prosentpoeng høyere enn for første halvår 2014. Skadeprosenten økte 1,2 prosentpoeng og var på 72,1 prosent. Kostnadsprosenten økte marginalt fra 16,2 prosent første halvår 2014 til 16,6 prosent samme periode i 2015. Økningene skyldes større prosentvis endring i henholdsvis erstatningskostnader og forsikringsrelaterte driftskostnader enn i premieinntekter.

⁷ Skadeprosenten beregnes som erstatningskostnader for egen regning i prosent av premieinntektene for egen regning. Kostnadsprosenten beregnes som forsikringsrelaterte driftskostnader i prosent av premieinntektene for egen regning.

Figur 5.18: Utvikling i combined ratio for skadeforsikringsselskapene samlet

Balanse

Total forvaltningskapital i skadeforsikringsselskapene var 124 mrd. kroner ved utgangen av andre kvartal 2015, mot 120 mrd. kroner ved utgangen av andre kvartal året før. Finansielle eiendeler som vurderes til virkelig verdi utgjorde 50 prosent av eiendelene, hvorav aksjer og obligasjoner mv. utgjorde henholdsvis 11 og 38 prosent. Samlet for skadeforsikringsselskapene har investeringer i verdipapirer vært tilnærmet uendret siste år.

Tabell 5.7: Utvalgte balanseposter for skadeforsikringsselskapene

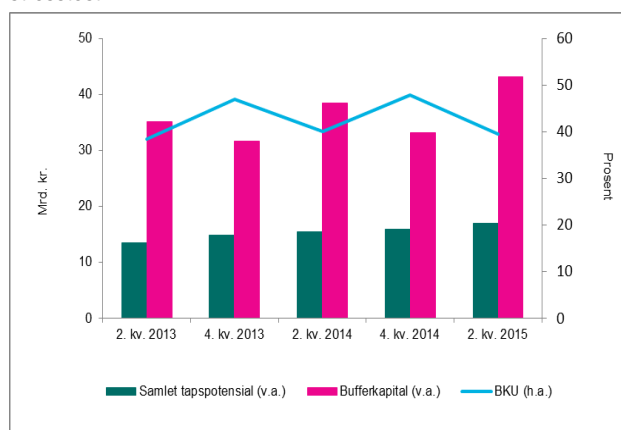
	30.06.2015		30.06.2014	
	Mill. kr	% av FK	Mill. kr	% av FK
Immaterielle eiendeler	2 736	2	2 560	2
Investeringer	96 501	78	94 080	78
Bygninger og andre faste eiendommer	512	0	472	0
Datterforetak tilknyttet foretak og felleskontrollert virksomhet	11 280	9	10 558	9
Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	22 590	18	22 385	19
Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	61 618	50	60 083	50
Aksjer og andeler	13 326	11	12 766	11
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	46 549	38	45 871	38
Gjenforsikringsandel av brutto forpliktelser i skadeforsikring	5 210	4	5 911	5
Fordringer	14 248	11	12 889	11
Andre eiendeler	4 774	4	4 001	3
Sum eiendeler (Forvaltningskapital)	124 103	100	119 899	100
Forsikringstekniske avsetninger	74 703	60	72 872	61

Soliditet og stresstester

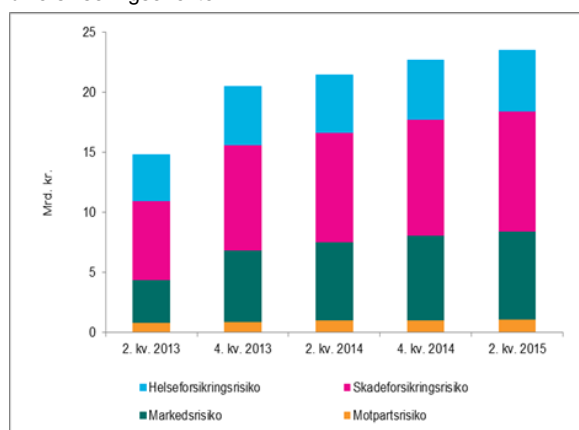
Kapitaldekningen i skadeforsikringsselskapene, inkludert captives, var på 32,9 prosent ved utgangen av andre kvartal 2015. Samtlige skadeforsikringsselskaper oppfylte kapitaldekningskravet på 8 prosent.

Resultatene fra stresstest II viste at bufferkapitalutnyttelsen for skadeforsikringsselskapene⁸ var uendret fra utgangen av andre kvartal 2014 til utgangen av tilsvarende kvartal i 2015. Samlet bufferkapitalutnyttelse⁹ i skadeforsikringsselskapene var 40 prosent. Bufferkapitalen var på 43 mrd. kroner, en økning på 4 mrd. kroner sammenlignet med tilsvarende kvartal i 2014. Samlet tapspotensial¹⁰ var på 17 mrd. kroner ved utgangen av andre kvartal 2015, en økning på 2 mrd. kroner. Figur 5.20 illustrerer at skadeforsikringsrisiko, som innebærer premierisiko, reserverisiko og katastroferisiko knyttet til naturkatastrofehendelser, utgjorde den største andelen av samlet tapspotensial.

Figur 5.19: Utvikling i tapspotensiale og bufferkapital under stresstest II

Figur 5.20: Sammensetningen av tapspotensiale før diversifiseringseffekter

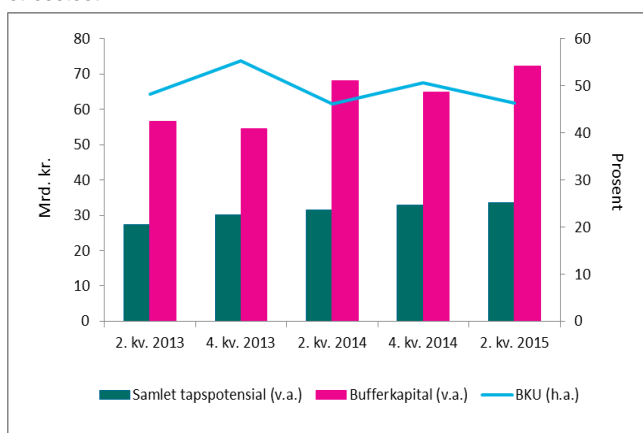
Stresstest I, som bygger på Solvens II-prinsipper, er basert på virkelige verdier og bufferkapitalen defineres på bakgrunn av en forutsetning om avvikling. Bufferkapitalutnyttelsen for skadeforsikringsselskapene samlet var på 46 prosent ved utgangen av andre kvartal 2015, hvilket er samme nivå som ved utgangen av tilsvarende kvartal i 2014. Bufferkapitalen var på 72 mrd. kroner, en økning på 4 mrd. kroner sammenlignet med samme kvartal i 2014. Samlet tapspotensial økte med i overkant av 2 mrd. kroner, og var på 34 mrd. kroner ved utgangen av første kvartal 2015. Ingen av skadeforsikringsselskapene hadde en bufferkapitalutnyttelse over 100 prosent ved utgangen av andre kvartal 2015.

⁸ Norske skadeforsikringsselskaper, inkludert captives og sjøforsikringsselskapene Gard og Skuld.

⁹ Se definisjon av bufferkapitalutnyttelse under omtalen av stresstesten i livselskapene.

¹⁰ Samlet tapspotensiale etter diversifiseringseffekter.

Figur 5.21: Utvikling i tapspotensiale og bufferkapital under stresstest I

6 Resultat og balanse for hver bransje

BANKER (bankkonsern)

Samtlige 123 norske banker

RESULTAT	1. halvår 2015		1. halvår 2014	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Renteinntekter m.v.	68 528	2,75	72 268	3,19
Rentekostnader m.v.	31 275	1,26	37 579	1,66
Netto renteinntekter	37 253	1,50	34 690	1,53
Utbytte	1 627	0,07	1 459	0,06
Provisjonsinntekter m.v.	11 492	0,46	11 090	0,49
Provisjonskostnader m.v.	2 423	0,10	2 344	0,10
Netto verdiendr. på finansielle instrumenter	5 354	0,21	5 048	0,22
Andre inntekter	2 160	0,09	2 264	0,10
Lønn- og administrasjonskostnader	19 336	0,78	18 340	0,81
... herav lønn, pensjoner og sosiale ytelser oa.	12 328	0,49	11 943	0,53
Avskrivninger	1 542	0,06	1 585	0,07
Andre kostnader	2 954	0,12	2 765	0,12
Driftsresultat før tap	31 631	1,27	29 517	1,30
Tap på utlån	2 907	0,12	2 516	0,11
Verdifall på ikke-finansielle eiendeler	-77	0,00	-42	0,00
Resultat før skatt	28 801	1,16	27 043	1,19
Skattekostnad	7 069	0,28	6 395	0,28
Resultat for perioden	21 732	0,87	20 649	0,91

BALANSE	30.06.2015		30.06.2014	
	Mill. kr		Mill. kr	% vekst
Forvaltningskapital	4 680 440		4 354 900	7,5
Brutto utlån til kunder	3 386 617		3 132 661	8,1
Tapsnedskrivninger av utlån (amortisert kost)	-24 496		-24 231	1,1
... herav gruppenedskrivninger	-7 947		-7 819	1,6
Innsk. fra og gjeld til kunder	2 119 999		1 973 412	7,4
Gjeld stiftet ved utsted. av verdipapirer	1 364 333		1 286 486	6,1

Resultatrapport for finansinstitusjoner, 1. halvår 2015

Resultat og balanse for hver bransje

KREDITTFORETAK

25 kredittforetak (uten Eksportfinans)

RESULTAT	1. halvår 2015		1. halvår 2014	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Renteinntekter m.v.	21 022	2,45	22 551	2,86
Rentekostnader m.v.	13 702	1,59	14 983	1,90
Netto rente	7 320	0,85	7 568	0,96
Utbytte, andre innt. av verdipap. m. var. avkast.	7	0,00	5	0,00
Provisjonsinntekter m.v.	54	0,01	74	0,01
Provisjonskostnader m.v.	305	0,04	348	0,04
Nto. gev./tap omløpsmidler/fin. eiend. vurd. til virk. verdi	2 852	0,33	-763	-0,10
Nto. gev./tap sikringsbokføring/valutakursdifferanser	-394	-0,05	-475	-0,06
Andre driftsinntekter	3	0,00	5	0,00
Lønn og administrasjonskostnader	2 245	0,26	3 125	0,40
...herav lønn, pensjoner og sosiale ytelser	110	0,01	103	0,01
Avskrivninger	7	0,00	4	0,00
Andre driftskostnader	130	0,02	120	0,02
Driftsresultat før tap	7 155	0,83	2 816	0,36
Tap på utlån	17	0,00	31	0,00
Resultat før skatt	7 137	0,83	2 785	0,35
Skatt på ordinært resultat	1 886	0,22	754	0,10
Resultat for perioden	5 251	0,61	2 031	0,26

BALANSE	30.06.2015		30.06.2014	
	Mill. kr		Mill. kr	% vekst
Forvaltningskapital	1 761 244		1 650 206	6,7
Brutto utlån til kunder	1 397 009		1 352 905	3,3
... herav vurdert til amortisert kost	1 175 078		1 132 381	3,8
...herav vurdert til virkelig verdi	221 930		220 524	0,6
Tapsnedskrivninger av utlån (amortisert kost)	-431		-452	-4,6
...herav gruppenedskrivninger	-221		-220	0,2
Gjeld til kredittinstitusjoner	227 381		219 889	3,4
Gjeld v. utstedelse av verdipapirer	1 375 110		1 302 070	5,6

FINANSIERINGSSLESKAPER**26 finansieringsselskaper**

RESULTAT	1. halvår 2015		1. halvår 2014	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Renteinntekter m.v.	3 646	6,62	3 849	7,65
Rentekostnader m.v.	891	1,62	1 039	2,07
Netto rente	2 756	5,00	2 810	5,59
Utbytte, andre innt. av verdipap. m. var. avkast.	0	0,00	1	0,00
Provisjonsinntekter m.v.	396	0,72	380	0,76
Provisjonskostnader m.v.	355	0,64	329	0,66
Nto. gev./tap omløpsmidler/fin. eiend. vurd. til virk. verdi	1	0,00	1	0,00
Nto. gev./tap sikringsbokføring/valutakursdifferanser	3	0,01	-1	0,00
Andre driftsinntekter	236	0,43	549	1,09
Lønn og administrasjonskostnader	943	1,71	1 062	2,11
...herav lønn, pensjoner og sosiale ytelser	547	0,99	525	1,04
Avskrivninger	96	0,17	54	0,11
Andre driftskostnader	207	0,38	224	0,45
Driftsresultat før tap	1 791	3,25	2 068	4,11
Tap på utlån	229	0,42	259	0,52
Resultat før skatt	1 561	2,83	1 810	3,60
Skatt på ordinært resultat	419	0,76	514	1,02
Resultat for perioden	1 142	2,07	1 296	2,58

BALANSE	30.06.2015		30.06.2014	
	Mill. kr		Mill. kr	% vekst
Forvaltningskapital	114 803		106 003	8,3
Brutto utlån til kunder	105 916		97 315	8,8
Tapsnedskrivninger av utlån (amortisert kost)	-1 208		-1 160	4,1
...herav gruppenedskrivninger	-438		-439	-0,1
Gjeld til kredittinstitusjoner	85 831		82 157	4,5

Resultatrapport for finansinstitusjoner, 1. halvår 2015

Resultat og balanse for hver bransje

LIVSFORSIKRINGSSLESKAPER

12 livselskaper

RESULTAT	1. halvår 2015		1. halvår 2014	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Forfalt bruttopremie	49 136	8,0	48 784	8,8
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	21 846	3,6	28 505	5,1
herav renteinntekter og utbytte på finansielle eiendeler	11 900	1,9	13 742	2,5
herav gevinster ved realisasjon	-768	-0,1	5 800	1,0
herav verdiendringer	5 690	0,9	6 000	1,1
Erstatninger	-43 569	-7,1	-48 558	-8,7
Endring i forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	-14 147	-2,3	-33 379	-6,0
herav endring i kursreguleringsfond	-3 074	-0,5	-6 611	-1,2
Midler tilordnet forsikringskontraktene - kontraktsfastsatte forpliktelser	-6 346	-1,0	-6 477	-1,2
Forsikringsrelaterte driftskostnader	-3 052	-0,5	-2 938	-0,5
Resultat av teknisk regnskap (kundeporteføljene)	2 539	0,4	1 913	0,3
Resultat av ikke-teknisk regnskap (selskapsporteføljen)	1 892	0,3	1 476	0,3
Resultat før skatt	4 431	0,7	3 390	0,6
Endringer i kursreguleringsfond	3 074	0,5	6 611	1,2
Verdijustert resultat før skatt	7 505	1,2	10 001	1,8
Totalresultat (inkl. andre resultatkomponenter) etter skatt	3 735	0,6	2 658	0,5

BALANSE	30.06.2015		30.06.2014	
	Mill. kr	% av FK	Mill. kr	% av FK
Bygninger og faste eiendommer (inkl. eiendomsselskaper)	81 346	6,5	117 548	10,3
Finansielle eiendeler til amortisert kost	403 327	32,2	365 324	31,9
herav investeringer som holdes til forfall	138 389	11,0	138 223	12,1
herav utlån og fordringer	241 746	19,3	210 096	18,4
Finansielle eiendeler til virkelig verdi	679 565	54,3	618 756	54,1
herav aksjer og andeler	244 781	19,5	210 744	18,4
herav obligasjoner og sertifikater	402 997	32,2	373 676	32,7
Sum eiendeler (forvaltningskapital)	1 252 530	100,0	1 143 435	100,0
herav eiendeler i selskapsporteføljen	110 093	8,8	99 916	8,7
herav eiendeler i kollektivporteføljen	958 433	76,5	900 066	78,7
herav eiendeler i investeringsvalgporteføljen	183 371	14,6	142 924	12,5
Forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	942 418	75,2	896 428	78,4
herav premiereserve	832 837	66,5	807 375	70,6
herav kursreguleringsfond	41 210	3,3	31 352	2,7
herav tilleggsavsetninger	30 781	2,5	25 101	2,2

Resultatrapport for finansinstitusjoner, 1. halvår 2015

Resultat og balanse for hver bransje

PENSJONSKASSER

47 pensjonskasser

RESULTAT	1. halvår 2015		1. halvår 2014	
	Mill. kr.	% av GFK	Mill. kr.	% av GFK
Premieinntekter	15 693	11,5	12 437	10,3
herav forfalte premier, brutto	8 354	6,1	7 971	6,6
herav overføring av premieres. fra andre forsikringsssels. og pensj.foret.	7 063	5,2	4 126	3,4
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	7 633	5,6	8 980	7,4
herav renteinntekter og utbytte på finansielle eiendeler	2 920	2,1	3 002	2,5
herav gevinster ved realisasjon	2 906	2,1	2 620	2,2
herav verdiendringer	1 519	1,1	3 088	2,5
Pensjoner mv.	-3 434	-2,5	-5 455	-4,5
herav utbetalte erstatninger	-3 352	-2,5	-2 869	-2,4
herav overføring av premiereserve mv. til andre	-73	-0,1	-2 577	-2,1
Endring i forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	-14 761	-10,8	-11 760	-9,7
Midler tilordnet forsikringskontraktene -kontraktsfastsatte forpliktelser*	-1 079	-0,8	-754	-0,6
Forsikringsrelaterte driftskostnader	-332	-0,2	-290	-0,2
Resultat av teknisk regnskap (kundeporteføljene)	3 596	2,6	3 303	2,7
Resultat av ikke-teknisk regnskap (selskapsporteføljen)	1 140	0,8	1 017	0,8
Resultat før skatt	4 736	3,5	4 320	3,6
Endring i kursreguleringsfond	1 429	1,0	2 971	2,5
Verdijustert resultat før skatt	6 166	4,5	7 292	6,0
Totalresultat (etter skatt og inkl. andre resultatkomponenter)	4 706	3,5	4 253	3,5

* Flertallet av pensjonskassene har ikke fylt ut denne posten i delårsregnskapet (noe som betyr at tallet er for lavt)

BALANSE	30.06.2015		30.06.2014	
	Mill. kr.	I % av FK	Mill. kr.	I % av FK
Bygninger og andre faste eiendommer*	14 728	5,2	12 243	4,9
Finansielle eiendeler målt til amortisert kost	20 874	7,4	21 662	8,7
herav obligasjoner o.a. verdipapirer med fast avkastning	19 227	6,8	20 107	8,1
Finansielle eiendeler målt til virkelig verdi:	243 936	86,8	213 508	85,7
herav aksjer og andeler	95 699	34,0	85 460	34,3
herav obligasjoner o.a. verdipapirer med fast avkastning	140 581	50,0	121 065	48,6
Sum eiendeler (forvaltningskapital)	281 131	100,0	249 176	100,0
herav selskapsportefølje	28 985	10,3	25 982	10,4
herav investeringer i kollektivporteføljen	243 371	86,6	214 918	86,3
herav investeringer i investeringsvalgporteføljen	8 774	3,1	8 275	3,3
Forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	238 556	84,9	211 420	84,8
herav premiereserve	185 996	66,2	167 130	67,1
herav kursreguleringsfond	27 090	9,6	23 990	9,6
herav tilleggsavsetninger	9 871	3,5	8 078	3,2

SKADEFORSIKRINGSSLESKAPER

43 skadeforsikringsselskaper, uten Captives

Tall i mill. kroner og prosent av premieinntekter f.e.r.

RESULTAT	1. halvår 2015		1. halvår 2014	
	Mill. kr	% av premie	Mill. kr	% av premie
Premieinntekter f.e.r.	19 169	0,0	18 033	0,0
Andre forsikringsrelaterte inntekter	144	0,8	134	0,7
Erstatningskostnader f.e.r.	13 830	72,1	12 791	70,9
Forsikringsrelaterte driftskostnader	3 190	16,6	2 926	16,2
Endring i sikkerhetsavsetninger mv	38	0,2	454	2,5
Resultat av teknisk regnskap	2 515	13,1	2 547	14,1
Netto inntekter fra investeringer	1 632	8,5	3 878	21,5
Andre inntekter	90	0,5	22	0,1
Andre kostnader	34	0,2	35	0,2
Resultat av ikke teknisk regnskap	1 410	7,4	3 302	18,3
Resultat før skattekostnad	3 925	20,5	5 848	32,4

BALANSE	30.06.2015		30.06.2014	
	Mill. kr	% av FK	Mill. kr	% av FK
Immaterielle eiendeler	2 736	2,2	2 560	2,1
Investeringer	96 501	77,8	94 080	78,5
Bygninger og andre faste eiendommer	512	0,4	472	0,4
Datterforetak tilknyttet foretak og felleskontrollert virksomhet	11 280	9,1	10 558	8,8
Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	22 590	18,2	22 385	18,7
Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	61 618	49,7	60 083	50,1
Aksjer og andeler	13 326	10,7	12 766	10,6
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	46 549	37,5	45 871	38,3
Gjenforsikringsandel av brutto forpliktelser i skadeforsikring	5 210	4,2	5 911	4,9
Fordringer	14 248	11,5	12 889	10,8
Andre eiendeler	4 774	3,8	4 001	3,3
Sum eiendeler (Forvaltningskapital)	124 103	100,0	119 899	100,0
Forsikringstekniske avsetninger	74 703	60,2	72 872	60,8

7 Tabeller for grupper

Banker

Tabell 7.1: Resultatposter for gruppen av de 7 store bankene

	1.halvår 15		1. halvår 14	
	Mill.kr.	% av GFK	Mill.kr.	% av GFK
Netto renteinntekter	26 898	1,35	25 024	1,40
Andre inntekter	14 462	0,73	13 723	0,77
herav verdiendr. finansielle instrumenter	5 221	0,26	4 758	0,27
Driftskostnader	16 885	0,85	16 275	0,91
herav lønn og personalkostnader	9 061	0,46	8 866	0,49
Resultat før tap	24 475	1,23	22 473	1,25
Tap på utlån	2 059	0,10	1 677	0,09
Verdifall på ikke finansielle eiendeler	-56	0,00	2	0,00
Resultat før skatt	22 473	1,13	20 794	1,16
Skattekostnad	5 586	0,28	4 921	0,27
Resultat etter skatt	16 887	0,85	15 872	0,89
EK-avkastning	13,5		15,2	

Tabell 7.2: Balanseposter for gruppen av de 7 store bankene

	30.06.15		30.06.14		vekst i %
	Mrd.kr	% av br. utlån	Mrd.kr	% av br. utlån	
Forvaltningskapital	3 644,7		3 385,3		7,7
Brutto utlån til kunder	2 525,9		2 338,5		8,0
Tapsnedskrivninger på utlån	-18,0	-0,8	-18,0	-0,8	-0,2
herav individ. tapsnedskr.	-13,7	-0,6	-13,8	-0,6	-0,7
herav gruppenedskrivning	-4,3	-0,2	-4,2	-0,2	1,6
Brutto misligholdte utlån	26,4	1,0	27,8	1,2	-5,2
Gjeld til kredittinstitusjoner	491,2		476,4		3,1
Innskudd fra kunder	1 533,3		1 433,3		7,0
Gjeld ved utst. av verdipapirer	1 081,9		1 026,6		5,4
Innskuddsdekning	60,7		61,3		
Andel av norske bankers FK	77,9		77,7		

Resultatrapport for finansinstitusjoner, 1. halvår 2015

Tabeller for grupper

Tabell 7.3: Resultatposter for gruppen av de 23 mellomstore bankene

	1.halvår 15		1. halvår 14	
	Mill.kr.	% av GFK	Mill.kr.	% av GFK
Netto renteinntekter	7 311	2,07	6 779	2,05
Andre inntekter	2 486	0,70	2 563	0,78
herav verdiendr. finansielle instrumenter	78	0,02	139	0,04
Driftskostnader	4 700	1,33	4 336	1,31
herav lønn og personalkostnader	2 212	0,63	2 070	0,63
Resultat før tap	5 097	1,44	5 005	1,52
Tap på utlån	704	0,20	648	0,20
Verdifall på ikke finansielle eiendeler	-13	0,00	18	0,01
Resultat før skatt	4 406	1,25	4 339	1,31
Skattekostnad	1 023	0,29	1 019	0,31
Resultat etter skatt	3 383	0,96	3 320	1,01
EK-avkastning	10,8		11,5	

Tabell 7.4: Balanseposter for gruppen av de 23 mellomstore bankene

	30.06.15		30.06.14		vekst i %
	Mrd.kr	% av br. utlån	Mrd.kr	% av br. utlån	
Forvaltningskapital	722,1		675,3		6,9
Brutto utlån til kunder	609,2		559,5		8,9
Tapsnedskrivninger på utlån	-4,7	-1,1	-4,4	-1,1	6,9
herav individ. tapsnedskr.	-1,9	-0,4	-1,7	-0,4	14,6
herav gruppenedskrivning	-2,7	-0,6	-2,7	-0,7	2,0
Brutto misligholdte utlån	8,1	1,3	8,8	1,6	-8,0
Gjeld til kredittinstitusjoner	27,8		36,7		-24,4
Innskudd fra kunder	360,4		333,5		8,1
Gjeld ved utst. av verdipapirer	241,6		216,9		11,4
Innskuddsdekning	59,2		59,6		
Andel av norske bankers FK	15,4		15,5		

Tabell 7.5: Resultatposter for gruppen av de 92 mindre bankene

	1.halvår 15		1. halvår 14	
	Mill.kr.	% av GFK	Mill.kr.	% av GFK
Netto renteinntekter	3 044	2,01	2 887	2,04
Andre inntekter	1 261	0,83	1 231	0,87
herav kursgev. finansielle instrumenter	55	0,04	151	0,11
Driftskostnader	2 246	1,48	2 079	1,47
herav lønn og personalkostnader	1 054	0,70	1 007	0,71
Resultat før tap	2 059	1,36	2 039	1,44
Tap på utlån	145	0,10	191	0,14
Verdifall på ikke finansielle eiendeler	-8	-0,01	-62	-0,04
Resultat før skatt	1 922	1,27	1 910	1,35
Skattekostnad	460	0,30	454	0,32
Periodens resultat	1 462	0,97	1 456	1,03
EK-avkastning	9,7		10,4	

Tabell 7.6: Balanseposter for gruppen av de 92 mindre bankene

	30.06.15		30.06.14		vekst i %
	Mrd.kr	% av br. utlån	Mrd.kr	% av br. utlån	
Forvaltningskapital	313,6		294,4		6,5
Brutto utlån til kunder	251,5		234,7		7,2
Tapsnedskrivninger	-1,9	-0,7	-1,8	-0,8	1,4
herav individ. tapsnedskr.	-0,9	-0,4	-0,9	-0,4	1,8
herav gruppenedskrivning	-0,9	-0,4	-0,9	-0,4	0,9
Brutto misligholdte utlån	4,0	1,6	4,3	1,8	-5,7
Gjeld til kredittinstitusjoner	5,2		6,1		-15,4
Innskudd fra kunder	226,2		206,6		9,5
Gjeld ved utst. av verdipapirer	40,9		43,0		-4,9
Innskuddsdekning	89,9		88,0		
Andel av norske bankers FK	6,7		6,8		

